

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:
POGLED NAZAJ
ŠOLSKI ZAKON...
POGREB TATJANE
NAŠA POT V POČITNICE
TJA BOMO NAŠLI POT
AMERIŠKA SLOVENKA
PRIMORCI ZA SVOJE...
DAN POJE

LETNIK I.

DUNAJ, V PETEK 23. VIII. 1946

ŠTEV. 11

Borba primorskih Slovencev

Primorski Slovenci so razdobje med obema svetovnjima vojnama preživeli pod podobnim nasiljem kakor koroški Slovenci. Čeprav je bil položaj obeh zatiranih slovenskih skupin v marsičem drugačen, so bistvene osnove vendarle enake: Obe skupini je ločila državna meja od narodovega jedra, obe skupini sta bili žrtvi imperialističnega pohlepa sosedov in obema je končno fašizem napisal smrtno obsodbo. V obeh se je po trpkih izkušnjah preteklosti rodilo neovrgljivo spoznanje, da je samo v združitvi z narodno celoto jamstvo za resnično svobodo in enakopravnost.

Že leta 1939 je Sperans zapisal, da je dokončna osvoboditev in zedinjenje slovenskega naroda dosegljiva samo z borbo celotnega naroda kakor vsakega dela posebej.

Dogodki zadnjih let so to spoznanje v polni meri potrdili. Slovenski narod si je v neizprosni boju z zunanjim in notranjim sovražnikom priporil svobodo in samostojnost.

Primorski Slovenci so v tem boju prispevali lep delež k skupni zavezniki zmagi in pri tem utrpeli strašne izgube: 72.000 borcev se je borilo v Julijski krajini, 42.000 padlih in ubitih za njeno osvoboditev, 95.000 interniranih, nad 19.000 zgradb požganih ali porušeni, nad 17 tisoč zgradb poškodovanih — to so številke, ki bi delale čast velikemu narodu in ne samo milijonski peščici, kolikor šteje prebivalstvo vse Julijske krajine s Trstom in z Italijani vred. Te številke zgovorno pričajo o veličini žrtev primorskih Slovencev.

Slovenski narod ima nesrečo, da se je v vsej svoji majhnosti trenutno našel na robu območja reakcionarnih sil, ki si skušajo za vsako ceno zagotoviti še nekaj postojank, ki jih je bilo deležno slovensko ljudstvo. Temu se tudi ne smemo čuditi, kajti sile reakcije so bile vse čase pripravljene brezvestno kupčevati s človeško krvjo in s pravicami malih in nezaščitenih, samo če so s takim ravnanjem lahko zadostili svojim nenasitnim interesom.

Po vseh naravnih in človeških postavah bi se zdelo samo po sebi razumljivo, da so si Primorci s svojim bojem in s tako težkimi žrtvami priborili pravico do svobode. Toda svetovni reakciji to ni všeč, ker vidi v združitvi naprednih sil ogrožanje svojih interesov. Za vsako ceno hoče podaljšati trpljenje primorskih Slovencev in jim okrniti njihove pravice, čeprav so prelili zanje potoke krvi svojih najboljših sinov in hčera.

Kljub nakanam reakcije pa borbeni duh primorskih Slovencev ni popustil niti za trenutek. Njihova borba za pravice in dokončno osvoboditev se nadaljuje brez prestanka. Človek dobi celo vtis, da odločnost in neomajnost hoteja po zedinjenju z narodno celoto z vsakim dnem bolj naraščata.

Kakor se je slovenski narod v svoji borbi proti navidezno nepremagljivim sovražnikom naslanjal na ostale jugoslovanske narode, na Sovjetsko zvezo in demokratične množice vsega sveta, prav tako se danes primorski Slovenci v svojem boju naslanjajo na iste napredne sile. Na ozemlju Julijske krajine se bojuje boj za pravico, človečnost, svobodo in napredek z najbolj temnimi in najbolj zaostalimi silami vsega sveta: z ostanki fašizma, z Andersovimi agenti svetovne reakcije, z jugoslovanskimi izdajalci, zlasti pa s slovenskimi emigranti. Ti so se v najtežjih dneh slovenskega naroda pro-

V Parizu še zmeraj brez vidnejših uspehov

V preteklem tednu so se osnovali odbori, ki bodo obravnavali posamezne mirovne pogodbe. Težave so nastopile pri odbori za Rumunijo, Madžarsko in Bolgarijo, ker so Rusi mnenja, da Francozi sicer v teh odborih lahko sodelujejo, nimajo pa pravice do glasu, ker s temi državami niso bili v vojni. To je enako stališče, kakor je obveljalo pri posvetovanjih zunanjih ministrov.

Stališče jugoslovanskega odposlanca do izvajanja italijanskega ministrskega predsednika de Gasperi je bilo na kratko prinesli že v zadnji številki. Molotov je nastop italijanskega predstavnika označil v uvodu svojega govora, ko je dejal: »Slišali smo de Gasperijev govor k osnutku mirovne pogodbe z Italijo. Če se v tem govoru resnično zrcali politika nove Italije, potem zasluži silno pozornost za to, kar je bilo v njem izgovorjenega, pa tudi za to, kar je bilo v njem opuščenega. V nobenem primeru pa ni mogoče molčati nad govorom, ki je bil naperjen proti osnutku mirovne pogodbe in skuša sejati dvome.« Molotova izvajanja o Julijski krajini in Trstu prinašamo posebej na drugem mestu.

V tej zvezi moramo opozoriti še na izjavo, ki jo je podal vodja jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj dopisniku uglednega londonskega lista »Times« in kjer je dejal med drugim: »Mi ne moremo sprejeti popolne odcepitve Trsta od Jugoslavije, vendar smo pripravljeni, kolikor mogoče ustreči željam in dati prizadetemu prebivalstvu popolno samoupravo.

Jugoslovani v nobenem primeru ne morejo sprejeti načrta zapadnih sil, ki zamišlja javno upravo, kot je običajna v kolonijah ali v odvisnih deželah in ki bi oropala prebivalstvo najosnovnejših demokratičnih pravic.« V nadaljnjih izjavah izraža Kardelj začudenje nad tem, da hočejo Združeni narodi postaviti v Trstu guvernerja, ko bi vendar zadoščal stalni zastopnik Združenih narodov, ki bi pazil na to, da se ne bi kršila načela uprave. »Mnenja smo,« tako je nadaljeval Kardelj, »da je treba dati vso oblast in upravo v roke krajevni skupščini, ki iz svoje srede izvoli izvršilne organe in ti no-

sijo vso odgovornost. Poleg tega mislimo, da bo morala imeti Jugoslavija stalnega delegata, ki bo branil in zastopal njene pravice.«

Zelo zanimiva je bila debata o vprašanju, ali naj se dovoli Avstriji, da pred konferenco pove svoje stališče do njene meje nasproti Italiji. Avstrijski poslanik je tozadevno prošnjo predal že 9. avgusta, vendar je bila po prvih razgovorih zavrnjena. Pozneje je britansko poslanstvo ponovno sprožilo to vprašanje, prav tako so ameriški predstavniki podprli stališče, da naj bi Avstrija obrazložila svoje gledanje pred konferenco. Sovjetski zastopnik Višinski je v daljšem razglabljanju pojasnil, zakaj se sovjetska delegacija ne more strinjati s povabilom Avstrije. Višinski je opozoril na moskovsko izjavo iz leta 1943, ki ugotavlja, da je Avstrija soodgovorna za vojno proti Združenim narodom na strani Nemčije. »Ta odgovornost,« tako je nadaljeval Višinski, »se poveča še s tem, da je Avstrija do zadnjih

dni Hitlerjeve Nemčije vztrajala na njeni strani. Čeprav je bilo v moskovski izjavi izrecno poudarjeno, da se bo pri dokončnem urejevanju brezposojno upoštevalo, kaj je sama doprinesla k osvoboditvi, Avstrija v resnici ni storila ničesar, kar bi se moglo smatrati kot njen delež v velikem osvobodilnem boju Združenih narodov proti Hitlerjevi Nemčiji.

Avstrija se poteguje za nova ozemlja. Toda vprašam, kot plačilo — za kaj? Za kakšne napore v boju demokratičnih dežel proti Hitlerjevi Nemčiji naj bo nagrajena? Takih njenih naporov ni bilo. To je najbrž tudi upošteval svet zunanjih ministrov, ki je avstrijske zahteve odklonil.

Pozneje je prišlo do glasovanja, ki je ugodilo avstrijski prošnji. V splošnem pa prevladuje prepričanje, da avstrijsko stališče ne bo imelo nobenega vpliva na sklepe.

Na predlog sovjetske delegacije je bilo pozneje soglasno povabljen na konferenco tudi zastopstvo Irana.

Vprašanje Dardanel

K dardanelskemu vprašanju, ki je danes spet v središču mednarodnega zanimanja, piše sotrudnica »Pravde« Sergijeva v mednarodnem pregledu: »Spomenica, ki jo je Sovjetska zveza predala Turčiji, je našla s svojo zahtevo po spremeniitvi montreuškega sporazuma o Dardanelah v vseh deželah močan odmev. Temu se ni ravno čuditi, če pomislimo, da se s to spomenico načena vprašanje, ki je za utrditev mednarodne varnosti največjega pomena.

Že dolgo je od tega, kar se je pokazala potreba po spremembi vladavine nad črnomoškimi ožinami. Predvsem zadnja vojna je dokazala, da montreuški sporazum nikakor ne jamči varnosti črnomoškimi državam. Sovražne vojne ladje so plule neovirano skozi Dardanele in dospela v Črno morje. Dardanele so izkoristili za vojne operacije proti Sovjetski zvezi in zaveznikom. Potsdamska konferenca treh velesil je priznala potrebo po spremembi vladavine nad Dardaneli.

Glavno načelo sovjetskega predloga je, da se sporazumejo o obrambi Dardanel črnomoške sile same. Upravičenost in tehtnost te zahteve je jasna. Glede Dardanel mora veljati isto načelo, kakršno velja glede Sueza in Panamskega kanala, ki sta za mednarodno plovo neprimerno večjega pomena kakor Dardanele, ki ležijo samo v območju črnomoških sil.

PROCES PROTI VOJNIM ZLOČINCEM V LJUBLJANI

Pretekli ponedeljek se je začel v Ljubljani pred vojnim sodiščem proces proti glavnim vojnim zločincem Slovenije. Na zatočni klopi so nemški SS-general Rösener, bivši general jugoslovanske vojske Leon Rupnik, nekdanji ljubljanski policijski ravnatelj in gestapovski vohun Hacin, bivši minister jugoslovanske begunske vlade v Londonu dr. Miha Krek in ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman.

dali za nekaj Judeževih grošev ali za druge ugodnosti najprej fašističnim in nacističnim krvnikom, da so namesto njih opravljali posle priganjačev. Ko pa se je ta »delodajalec« zrušil pod udarci naprednega sveta, so se isti prigajali in izdajalci lastnega naroda udingali svetovni reakciji, da bi še enkrat skočili svojemu narodu za hrbet. Slep bi moral biti, kdor bi še do danes ne uvidel umazane vloge, ki so jo spet pripravljene odigrati ti nekdanji fašistični hlapci, tokrat kot plačanci svetovne reakcije. Danes, ko je vsakemu jasno, da je samo z zedinjenjem slovenskega naroda zagotovljena pravica in svoboda vsem njegovim delom, danes, ko gre borba za pravice primorskega ljudstva, ki je toliko pretrpelo in tako ogromno žrtvovalo v boju za skupno stvar, v teh usodnih trenutkih se je slovenska emigracija udingala svetovni reakciji, ki hoče naš narod ogoljufati za njegove najsvetejše pravice.

Že v oboroženem boju je primorsko ljudstvo sklenilo z iskrenimi in poštenimi italijanskimi antifašisti bratsko

enotnost, ki traja tudi danes in se je celo poglobila. Prav tako je neomajno strnjeno v boju vse slovensko in hrvatsko ljudstvo Julijske krajine, ki s tem izvršuje svojo visoko politično zrelost. Tudi ogromna večina primorske duhovščine koraka tesno povezana z ljudstvom v boj za njegove pravice. Primorsko ljudstvo je v dneh borbe skovalo tako trdno enotnost, da je ne morejo porušiti ne spletke nazadnjaštva in ne prišepetavanja izdajalskih emigrantov, ki skušajo zlivati svoj strup tam, kamor se ne seže roka ljudske pravice.

Iz dneva v dan primorsko ljudstvo pred vsem svetom manifestira svojo neomajno voljo po združitvi z matičnim narodom. V svesti si svojih pravic ne klone pred nobenim nasiljem, ker se dobro zaveda, da bo samo z vztrajno in odločno borbo končno doseglo svoje pravice in svobodo.

Kakor koli bi se zdele sile reakcije še vedno močne, mora biti vsakomur jasno, da se po vseh naravnih zakonih življenja za trajno nikdar ne more uveljaviti tisto, kar je zgrajeno na

prevari in stoletnih krivicah, na trhljih temeljih izkoriščanja posameznikov in celih ljudstev, temveč da morajo navsezadnje nujno zmagati tiste mlađe sile, ki črpajo svojo moč iz borbe za pravico in enakopravnost, za svobodo in napredek.

Primorski Slovenci so našli pravičen odgovor na dve glavni vprašanji, ki se postavljata vsakemu zatiranemu narodu: 1. Svobodo si je mogoče priboriti le z neomajno odločnim bojem, in 2. če naj bo svoboda resnična in trajna, potem morejo biti zavezniki v boju samo napredne sile, ki jim svoboda in enakopravnost ljudstev pomenita osnove, na katerih je šele mogoče zgraditi zdravo družbeno skupnost. Upoštevanje teh spoznanj jamči, da bodo uspehi osvobodilnega boja ostali trajni.

Hrepenenje po svobodi je zajelo vse primorsko ljudstvo. Ali si je mogoče predstavljati, da bi se moglo trajno vzdržati nasilje in krivica proti tako globoko zasidranemu vseljanskemu gibanju in proti pravici, ki ima poleg tega še tako mogočne zaveznike?

Molotov v Parizu:

MINULI SO ČASI, KO SO DELILI
SLOVANSKE DEŽELE...

Na izvajanja italijanskega ministra Gasperija na mirovni konferenci je odgovoril v daljšem govoru zunanji minister SZ Molotov. Obravnaval je tudi vprašanje Trsta in Julijske krajine. V tej zvezi je dejal med drugim:

»Slišali ste, da se je gospod de Gasperi v svojem govoru omejil na to, da je zagovarjal italijanske pravice do zapadnega dela Julijske krajine in Trsta. Razpihal je vse strasti okoli tega vprašanja in s tem pokazal, kako da leč so zunanje politične težnje današnjih italijanskih politikov od resnično demokratične zunanje politike.

Kakor se je fašistična Italija krčevito oklepala slovanskega ozemlja Julijske krajine in poskušala prodreti še dalje proti vzhodu, tako je voditelj italijanske delegacije na tej konferenci pravilno sklepal, da teh osvajaških namer trenutno ni mogoče spraviti v sklad z dejanskimi možnostmi. Le tako je mogoče pojasniti, da ni zahteval kar cele Julijske krajine, temveč se omejil le na njen zapadni del vključno vso zapadno istrsko obalo z najvažnejšimi mesti in lukami istrskega polotoka. Govoril je v imenu nove Italije, zagovarjal pa je težnje stare imperialistične Italije in s tem dokazal, da se nova italijanska vlada le težko usmerja na pot resnično nove in resnično demokratične zunanje politike.

Istrski polotok in mesto Trst do konca zadnje svetovne vojne nista nikoli pripadala Italiji. Pri razdelitvi ple na po zlomu avstro-ogrske monarhije je Italija prejela istrski polotok, čeprav so bili prebivalci v pretežni večini Slovenci in Hrvatje. Na ta način so napravili veliko krivico Jugoslaviji, od katere so odtrgali ozemlje z domačim slovenskim prebivalstvom in ga dodelili brez vsakega vzroka Italiji. Če je Istra s svojim slovanskim prebivalstvom pred vojno vzdihovala pod jarmom avstro-ogrske monarhije, je po prvi svetovni vojni prišla pod jarm fašistične Italije. Pri tem so se italijanske oblasti na vse mogoče načine trudile, da bi pomnožile italijanski del tržaškega prebivalstva in tako izkoristile glavno mesto Istre kakor tudi druga mesta za utrditev svojega go-

spostva nad celotnim istrskim polotokom. Ta politika se prav v ničemer ne razlikuje z nemško politiko »Drang nad Osten«, s politiko osvajanja slovanskega ozemlja. Zgodovina nas uči, kako se je Nemčija skušala razširiti proti vzhodu na ta način, da je osvajala slovanske dežele in slovansko prebivalstvo germanizirala. Avstro-ogrska monarhija je pri osvajanju slovanskih dežel zasledovala isto politiko in fašistična Italija v tem pogledu tudi ni hotela zaostajati. Po osvojitvi Istre je fašistična Italija skupno z Nemčijo porabila to ozemlje kot izhodišče za napad na Jugoslavijo. Taka so dejstva.

Voditelj italijanske delegacije ni vedel ničesar boljšega, kakor da je zahteval, če že ne cele Istre, vsaj njen najvažnejši del — to je vso zapadno istrsko obalo. Zahteve po zapadni Istri in po Trstu so tvorile jedro njegovega govora.

Ne moremo pa priznavati, da bi te zahteve predstavljale glas nove demokratične Italije. Ravno nasprotno: Vse to je samo ponavljanje starih osvajaških stremiljenj Italije po tujih deželah in to po deželah, ki jih naseljujejo Slovani. Držati se starega in zagovarjati imperialistične tradicije nikakor ne pomeni, korakati z novim časom. Minuli so časi, ko so evropske sile lahko delile slovanske dežele, minuli so časi, ko so slovanske dežele ječale pod jarmom zapadnih in vzhodnih osvajačev. Kakor znano, so slovanske dežele danes našle svoje mesto med zavezniškimi državami in po vseh slovanskih državah se izgrajuje življenje na naprednih, demokratičnih osnovah.

Jugoslaviji pripada med slovanskimi in neslovanskimi državami častno mesto heroičnega borca v protihitlerjevski zvezi, pri čemer je morala, kakor znano, prenašati izredno težko breme nemške in italijanske okupacije. V borbi proti našemu skupnemu sovražniku je doprinesla ogromne žrtve. Pod takimi okolnostmi ni nobene ga dvoma, da so jugoslovanske zahteve po Istri s slovenskim in hrvaškim prebivalstvom prav tako utemeljene, kakor so zahteve Italije po Istri ali njenem delu neutemeljene.

TEŽKI NEMIRI V INDIJI

Kakor poroča Reuter, trajajo v Kalkuti še vedno težki nemiri. Ogromne množice demonstrantov so napadle večje število zgradb v središču mesta. Policija je z orožjem nastopila proti množicam, ki so manifestirale za enotnost Hindov in Muslimanov v boju za neodvisno Indijo. Vnele so se težke in krvave borbe, ki so zahtevale po do sedanjih še nepopolnih poročilih nekaj nad 2000 mrtvih in 3000 ranjenih. V boju proti indijskim množicam so nastopili tudi oklopni oddelki. Nad Kalkuto neprenehoma krožijo britanska vojna letala.

Predsednik indijskega narodnega kongresa Nehru je izjavil v Delhiju, da je vodja indijskih muslimanov Džina odklonil njegov predlog za skupno sestavo začasne indijske vlade. Nehru je zaradi tega sklenil sestaviti indijsko vlado brez Muslimanske lige.

Nadalje je Nehru izjavil, da ostane indijski podkralj W a w e l l sicer še vedno na čelu države, vendar bo vsak njegov priziv proti sklepom indijske vlade povzročil resne neprijetnosti.

PROTI FAŠISTIČNEMU NASILJU
V GRČIJI

Pri gradnji železniške proge Brčko-Banovići, ki jo s prostovoljnimi delom gradi samo mladina, sodelujejo skupine demokratične mladine mnogih dežel, med njimi tudi mladina iz Grčije.

V preteklem tednu je priredila skupina grške mladine veliko zborovanje v znak protesta proti fašističnemu narhističnemu nasilju v Grčiji. Zborovanja se je udeležilo 29.000 mladih Jugoslovancev ter skupine bolgarske, poljske, češkoslovaške, rumunske, madžarske in albanske mladine. Na zborovanju, ki se je razvilo v mogočno

manifestacijo za priznanje demokratičnih pravic grškemu ljudstvu, so sklenili resolucijo sledeče vsebine:

»Kakor pod nemško okupacijo, tako se tudi danes vrše krvave vojaške operacije z uporabo tankov, topov in letal proti brezmočnemu grškemu ljudstvu. Pridružujemo se odločnemu protestu vseh svetovnih demokratičnih sil proti nasilju, ki se izvaja v Grčiji.

Zahtevamo izpolnitev sklepov kimske konference in priznanje najosnovnejših demokratičnih pravic grškemu narodu.

Zahtevamo takojšen umik angleških zasedbenih enot iz Grčije in proglašitev splošne amnestije za vse politične jetnike.

Odločno vztrajamo pri zahtevi, da se omogoči grškemu narodu svobodo in izražanje njegove volje. Grški narod je upravičen sam odločati o svoji usodi.

AMERIŠKI DUHOVNIK O
SOVJETSKI ZVEZI

Delegacija ameriškega društva za vojno pomoč Sovjetski zvezi se je po enomesečnem bivanju v Rusiji pred kratkim vrnila spet domov. Dr. Newton, duhovnik, ki je potoval z delegacijo, je rekel, da si sovjetsko ljudstvo želi miru.

Povsod so govorili samo o miru. Delegacija se je po Sovjetski zvezi gibala tako svobodno kakor doma. Življenjski pogoji ruskega ljudstva so veliko boljši, kakor je pričakoval.

JUGOSLAVIJA NUDI MADŽARSKI
UGODNOSTI

Jugoslovanska vlada je sklenila, da podaljša rok za odplačevanje madžarskih reparacij za osem let. Prvotno je bilo določeno, da plačajo Madžari vojno odškodnino v znesku 70 milijonov dolarjev v teku 6 let.

VESTI IZ
SLOVENIJEVELIKE MANIFESTACIJE PREBIVALSTVA JULIJSKE KRAJINE ZA
JUGOSLAVIJO

Kakor poroča TASS iz Trsta, je povzročil govor italijanskega ministrskega predsednika de Gasperija, ki ga je imel na zasedanju mirovne konference v Parizu, med prebivalstvom Julijske krajine veliko razburjenje. Po vseh večjih središčih, posebno v zapadnem delu Julijske krajine, prireja ljudstvo protestna zborovanja. Na njih obsojajo deset tisoč in deset tisoč zločinski italijansko imperialistično politiko in odločno zahtevajo dokončno združitev vse Julijske krajine z Jugoslavijo.

Na glavnem trgu v Trzinu se je zbralo v preteklem tednu nad 20.000 ljudi. Nosili so velike, s cvetjem okrašene slike maršala Tita in Kardelja ter transparente z napisom: »Nočemo Italije, hočemo Jugoslavijo!« Udeleženci tega zborovanja so sprejeli soglasno in z velikim navdušenjem resolucijo, v kateri zahtevajo, da naj mirovna konferenca izpolni željo velikanke večine prebivalstva teh krajev in jih združi z njihovimi brati v Jugoslaviji.

Tudi v Krminu so bile velike manifestacije in množično zborovanje. Govorniški oder je bil okrašen z jugoslovanskimi zastavami in slikami maršala Tita in Garibaldija. Na zborovanju bi moral govoriti slovenski duhovnik Ferjančič, kar pa je preprečil italijanski škof Margotti, ki je znan za govornik fašistične miselnosti in dejanj. Duhovnik Ferjančič je poslal pismo, ki je bilo potem prečitano na zborovanju in v katerem je poudaril:

»Mi Primorski Slovenci imamo samo eno vročo željo in ta je: postati državljani republike Jugoslavije, ker bodo samo na ta način zagotovljeni: resnična svoboda, kruh in delo!«

LJUDSKA DEMOKRACIJA BO
UREŠNIČILA SEN NAŠEGA
LJUDSTVA

Pod tem naslovom opisuje in priporoča »Primorski dnevnik« življenje primorskih Slovencev v coni A, ki je pod upravo angloameriških zasedbenih oblasti, z življenjem v coni B, kjer je jugoslovanska uprava prepustila vso oblast primorskemu ljudstvu. V članku piše med drugim:

»Plemenito srce, dobra roka in odločna volja delovnega ljudstva na eni strani — fašisti z noži, bombami, s krvoločnostjo v srcu in reakcijo ob strani — na drugi.

To je danes podoba, ki vsakemu tujcu, ko prestopi mejo Julijske krajine, pade takoj v oči. Svet, ki napreduje, ki zasleduje svetle cilje človečanstva, svet svobode, prostosti, mlade kulture, ki nam odpira obzorje brez meja, stoji odločno na braniku priporjenih pravic, spričo sveta, ki gine, tone, in še z zadnjimi močmi hoče zastrupljati svobodno ozračje, ki ga bolj in bolj duši.

Ko prestopiš demarkacijsko črto iz cone A v cono B, pa najsi bo to kjer koli v Julijski krajini, te takoj objame čut sproščenosti in veselja ljudstva, ki se je vse vrglo na delo za obnovo porušene dežele. Mi smo imeli to srečo, da smo iz cone A pri Volčah preko račili blok in se znašli v Tolminu. Z vso okrutnostjo je tu divjal okupator, požigal in moril. Trdo je bilo življenje v tolminskih gorah še v mirtih časih, tako so trdni in odporni naši ljudje. Te ljudi odlikuje še neka druga posebnost, vedo, da se samo v skupnosti da napredovati. V grlu Baške grape so vaščani s skupnimi naporii obnovili že več poslopij. V Nemškem Rutu so na tri požgana poslopja že postavili strešno ogrado.

Na Šentviškogorski planoti je v polnem teku elektrifikacija. Sedaj napeljujejo električni tok v Šentviško goru, Polje, Prapetno in druge vasi. Fa-

šisti so vseh pet in dvajset let samo obljubljali, storili pa nič. Sedaj pa so prebivalci kar sami rešili to vprašanje. V kratkem bodo imeli luč in tudi pogonsko silo za mlatev žita in lesno industrijo.

V Šebreljah bodo kmalu odprli prostoru nov most čez Idrijo, ki bo prebivalstvu močno olajšal dovoz obnovitvenega materiala.

Zelo živahno je v Spodnji Idriji. Tam vlada veliko razumevanje za obnovo. Skoraj stoo odstotno se udeležuje prebivalstvo udarniškega dela, ki je usmerjeno predvsem na vas Vojsko, ki so jo fašisti popolnoma uničili. Na Vojskem samem je že mesec dni cela mladinska prostovoljna delovna brigada. Tu dobi obiskovalec vtis, da smo si z borbo priborili tudi nove ljudi. Iz ruševin hitro rastejo novi domovi, nova domovanja.

Na Lokvah, v Čepovanu, na Banjšicah se vrstijo delovne čete mladincev v pomoči pri obnovi. Na Pivki v postojnskem okraju so že deloma obnovljene nekatere vasi. V koprskem okraju so vaščani iz vasi Kubeč, Gradišče, Popetre in Poletiči na zadržni podlagi našgali 140 ton apna v 6.323 delovnih urah. Udarniki iz Kopra so jim priskočili na pomoč na polju, da so laže delali pri apnenicah. Zdi se, da je udarniško delo naša neusahljiva moč — naše zlato.

Nezlomljiva je volja ljudstva v lastno moč, odpornost in življenje. Ne v hinavskem mešetarjenju in zvijačnem politiziranju, v poštenem delu je življenje, je bodočnost, je svoboda in moč ljudske demokratične.

TAKO DELAJO V SLOVENIJI

Dim prihajajočih in odhajajočih lokomotiv se večno vije nad strehami velikih delavnic državnih železnic v Mariboru, udarjanje kladiv, klicanje ljudi, brnenje strojev prihaja iz stavb. Kadar si pred vojno hodil med delavci, ki so mrki in ozlovoljeni garali za svojimi stroji, si čutil, da te roke vedo, da ne obračajo vzvodov in ne dvigajo težkih kladiv za sebe. Danes pa je vse drugače, na vseh obrazih je zaveravost v delo, vse se izvršuje hitro in vendar nekam tako preprosto enostavno — kakor je to v vsem našem življenju: nepremagljivi problemi so za slovenskega delavca danes majhni. Koliko milijonov in milijonov dinarjev, ki so jih prigarale težaške roke, je odhajalo včasih v tujino za predmete, ki jih sami niso znali ali pa tudi niso smeli izdelovati. Danes jih kljub porušenim tovarnam, kljub pomanjkanju surovin, kljub obnovitvenim težavam, s katerimi se morajo na vseh koncih in krajih boriti, sami izdelujejo. Priznati se mora, da so delavci mariborskih železniških delavnic v tem pogledu ustvarili čuda! Treba si je samo pogledati lokomotive, nešteto prestreljene, danes pa vlečejo za se boj verige težko naloženih vagonov in vedno manjše so na stranskih tirih prog kolone vozov, ki čakajo na postopilo.

Delavci državnih železnic pa ne izvršujejo svojega dela mehanično, temveč poskušajo postopek izdelave izpopolniti, olajšati in izdelati stvari, ki jih do sedaj še niso izdelovali. Predlogov za izboljšanje delovnega postopka je bilo v zadnjem času toliko, da so delavnice ustanovile svojo lastno komisijo, ki ima nalogo te predloge presojati. Dosedaj je komisija že presodila in odobrila mnoge nove izume delavcev mariborske železniške tovarne, ki olajšujejo delavcem delo, obenem pa za več odstotkov dvigujejo in povečujejo proizvodnjo.

Tako pomagajo izgrajevati slovenski delavci svojo domovino. Takšen delovni polet je značilen za vsako tovarno in vsako delavnico v novi Jugoslaviji. Vsakdo vlaga v delo vse sile, ker se zaveda, da s tem utrjuje novo oblast — oblast delovnega ljudstva.

POGLED NAZAJ

Zelo pogosto se nam svetuje, naj ne gledamo nazaj, ampak le naprej in da naj pozabimo vse gorje, ki smo ga prešli. Ker pa svoje sosede zelo dobro poznamo, nas je skušnja naučila, da moramo gledati tudi nazaj, če hočemo videti malo naprej.

Čas, v katerem živimo, je precej poseben čas po prvi svetovni vojni, torej času pred plebiscitom, ko smo slišali in brali toliko lepih in slovesnih obljub, in obenem času, ki bi naj pokazal, kako se obljube izvajajo.

V spomin mi prihaja soglasna in slovesna obljuba koroškega deželnega zbora tik pred plebiscitom, 28. septembra 1920, ki se glasi: »Koroški deželni zbor izjavlja, da naj velja kot temeljno načelo bodoče deželne politike — politika sprave in pravičnosti. V ta namen izjavlja v imenu vsega prebivalstva, ki ga zastopa, da hoče varovati jezikovno in narodno posebnost slovenskih rojakov ter skrbeti za njihov duševni in gospodarski procvit v isti meri kakor za nemške prebivalce dežele.« Avstrijski zastopnik in plebiscitni komisar je v imenu avstrijske vlade podal po plebiscitu podobno izjavo in jo tudi javno razglasil. Če temu dodamo še določbe senžermenske pogodbe o varstvu manjšin v Avstriji, o enakopravnosti, o svobodni uporabi slovenskega jezika v zasebnem, poslovnem, verskem, časnikarskem in drugem življenju, o zagotovitvi pouka otrokom manjšine v materinskem jeziku, potem dobimo približno sliko, kaj vse so nam obljubili.

Izvedbo teh obljub o »spravi in pravičnosti« smo potem čutili. Kakšno grozovito gonjo so sprožili proti Slovincem, ko je odšla plebiscitna komisija. Kakor divje zveri so planili na jeti pretepači na zavedne Slovence. Slovenski izobraženci so izgubili svoja mesta in morali so bežati v Jugoslavijo. Ostala je samo večina slovenske duhovščine, toda tudi ta je bila v nevarnosti za golo življenje, bila je premeščena in izpostavljena raznim šikanam. Okrožnica »Heimattiensta«, v katerem so bile združene vse nemške stranke pod vodstvom inž. Schumyja, krščanskega socialca dr. Reimprehta in soc. demokrata Lagerja in v katerem je bil poslovodja Maier-Kaibitsch, je določevala dobesedno: »Načelno na bodo morali biti vsi do sedaj jugoslovanski (to je slovenski) duhovniki premeščeni s svojih dosedanjih službenih mest.« Vsakogar, ki si je še upal nastopati kot Slovenec, so proglasili za veleizdajalca. Značilno za razmerje Nemcev do Slovencev je dejstvo, da je morala prenehati z narodnim delovanjem vsaka slovenska organizacija, ki je delala za časa glasovanja, medtem ko je nemška organizacija »Heimattienst« ostala. Ta organizacija si je nadelala nalogo, da iztrebi Slovence, za kar naj bi imel po besedah bivšega deželnega glavarja dr. Lemischa nemški narod časa samo še eno generacijo. Ko so nekaj let pozneje socialni demokrati izstopili iz »Heimattiensta«, se je delo za uničenje Slovencev nadaljevalo pod imenom »Heimattienst«.

Ker pa potujčevanje Slovencev le ni napredovalo dovolj hitro, so v imenu »Heimattiensta« preromali vso Nemčijo, da bi dobili naseljencev za slovensko ozemlje. Kar se je dalo dobiti, veliko in mala posestva, vse so vzeli in naselili z rajhovci. Ti niso prejeli samo za začetek velikih podpor, ampak so trajno uživali velike gospodarske ugodnosti, ki so jih jim naklonile vlada in vladne ustanove. Rajhovci s svojim vodjem Maier-Kaibitschem, ki je doma iz Desenice na Hrvaškem, so postali največji propagandisti nacionalnega socializma. Z vztrajnim delom so dosegli, da je postalo nacistično vse, kar se je prej izneverilo svojemu narodu.

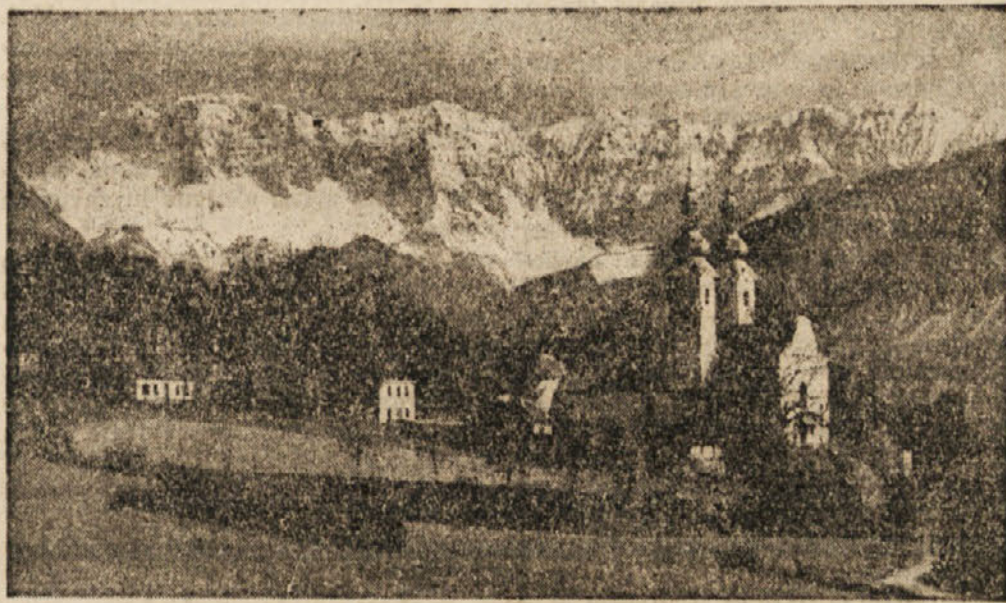
Če bi na Slovenskem Koroškem zares dosledno izvedli čiščenje nacistov, potem bi se mogel vladni aparat nasloniti le na Slovence. Zato so tudi

vplivni možje pod vodstvom namestnika deželnega glavarja zaprosili pri prosvetnem ministru dr. Hurdessa, naj pri sestavi zakona proti nacistom na Dunaju upoštevajo posebne razmere, ki vladajo na Koroškem.

Ko so nas priključili l. 1938 k Nemčiji, so nam hoteli zadati zadnji smrtni udarec. Maier-Kaibitsch je dobil od Hitlerja nalog: »Napravite mi deželo nemško!« Ves nemški aparat je začel s čudovito doslednostjo delovati v tej smeri. Slovenska govorica je bila prepovedana celo v družinah. Večer za večerom so prisluškovali celični vodje in njihovi pomagači na oknih, ali starši govorijo z otroci nemški ali ne. Kogar so zasačili, da ne uboga, je bil poklican k vojakom, ali pa so ga drugače kaznovali. Če upoštevamo, da so bili pregnani, zaprti ali izseljeni v glavnem le funkcionarji slovenskih orga-

že obsodili germanizacijo? Ali mislite, da nas bodo pustili narodno živeti, ko še niso s prstom ganili, da bi popravili narodno škodo, ki so jo napravili s Südmarko, z gospodarskim zapostavljanjem, z nacionalnim socializmom, z goljufivimi ljudskimi štetji itd.? Ali ste brali samo eno odredbo, da se mora duhovna škoda nad našimi najmlajšimi, ki se niso smeli učiti slovenski, popraviti z enako odločnimi ukrepi? Itd. itd.?

Vse to so neizpodbitna dejstva, ki nam potrjujejo eno veliko spoznanje: Dokler bo vladala v Avstriji in na Koroškem taka miselnost, ne bomo mogli priznavati nobene razlike med vele- nemštvom prve republike, ki je Avstrijo nujno pripeljalo v objem nacizma, in med sedanji prizadevanji, ki hočejo zabrisati vsako krivdo, ne da bi skušala popraviti storjene krivice.

Zihpolje s Košuto v ozadju

nizacij, potem dobimo približno sliko, kako močan je bil slovenski živelj pred prihodom Hitlerja kljub trajnemu preganjanju in zapostavljanju.

Vse to omenjam, da bi vas vprašal: Ali bo usoda obljub, ki nam jih dajejo, boljša od usode obojetov iz leta 1920? Ali mislite, da so ukrepi o šolstvu, ki smo se jih lansko leto prvi hip razveselili, iskreni in trajni? Mi na deželi že sedaj vidimo sabotažo vsega slovenskega pouka, ki jo izvaja nacistično učiteljstvo. Izjeme so silno redke bele vrane. Ali mislite, da so obljube o vrnitvi slovenskega zadržništva iskrene? Saj vidimo, da nočejo vzpostaviti prejšnjega stanja, ko bi ga lahko, in se lovijo z vsemi mogočimi predpisi in izgovori, pri tem pa jih podpirajo še nerazsodni ljudje. Ali so

Kdor ne priznava zločinov in jih ne skuša pošteno popraviti, dokazuje, da je suženj enake miselnosti in da bo ob prvi priložnosti zagrešil iste zločine, ki jih hoče sedaj s prevaro zakriti.

Za nas Slovence pa sledi iz tega spoznanja neizprosna zahteva, da ne smemo niti za trenutek prenehati s svojo borbo proti ostankom nacizma, ki se je samo potuhnil, v resnici pa pod mehkim kožuhom čaka na priložnost, da bi nam zadal smrtni udarec. V svoji borbi danes nismo več osamljeni, ves miroljubni svet, ki zares iskreno hrepeni po miru, nam bo v našem boju za pravico stal ob strani. Toda tudi sami moramo biti neizprosni in ne utrudno zahtevati svojo pravico, dokler nam ne bo zagotovljena za trajno.

C. P.

Šolska uredba - politična igra

Ob priliki objave novega šolskega zakona je napisal dr. Tischler v »Kärntner Nachrichten« daljši članek, namenjen nemški javnosti. V njem pravi med drugim, da je glavna naloga zakona, da odstrani v deželi šovinizem in vsako nestrpnost, »kajti z umori, s smrtnimi obsodbami in z izselitvijo se narodnostni problemi ne dajo reševati. Dogodki med 1942 in 1945 naj nam ostanejo nauk za vse večne čase; to pa se bo zgodilo samo tedaj, če bomo znali iz omenjenih dogodkov napraviti potrebne sklepe«.

Žal je bil ta opomin slovenskega zastopnika zaman. Odgovorni ljudje v deželi se iz zadnjih let niso ničesar naučili. To nam dokazuje postopanje v zvezi z zakonom o dvojezičnih šolah, ki so ga sami sklenili 31. 10. 1945, ki pa ga niso nikoli v resnici izvajali. Zato je Slovenska prosvetna zveza ob koncu šolskega leta poslala prosvetnemu ministru na Dunaju protest, v katerem ugotavlja med drugim: Uredba o dvojezičnih šolah je bila sicer objavljena, v resnici pa se je po predpisih poučevalo samo v neznatnem delu šol, medtem ko so vse druge ostale nemške po ustroju in duhu. Celotno

ronauk, ki se mora po uredbi poučevati izključno le v materinščini, so predavali na celi vrsti šol samo v nemškem jeziku. V preteklem letu se novi šolski zakon v 22 šolah sploh ni izvajal, v 42 samo deloma in le v desetih kolikor toliko v smislu predpisov.

Da bi se natisnile prepotrebne šolske knjige za dvojezične šole, je skupina slovenskih učiteljev sporazumno sestavila čitanke in jih že lansko jesen predložila deželni šolski oblasti v odobritev. Naleteli pa so na odločen odpor deželnega šolskega sveta. Tako je izšel prvi del slovenske začetnice šole na izrecno zahtevo britanskega šolskega oddelka. Deželni šolski svet je v aprilu 1946 posebni skupini šolnikov uradno poveril nalogo, da pripravi slovenske šolske knjige. Toda do danes čakamo zastoj na sadove dela teh šolnikov in bomo čakali tudi še v bodoče. S tem je deželni šolski svet zavlekel izdajo prepotrebni slovenskih učnih knjig na nedoločen čas. V svojem odloku od 5. junija 1946, štev. 6771-46, pa celo izrecno ugotavlja, da je po njegovem mnenju vsaka nadaljnja obdelava slovenske začetnice »Mi otroci« nepotrebna. Na ta način se je

K nepojasnjenu umoru Malke Oraže

Kakor poroča Tiskovna služba OF, je Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško naslovil na Britansko civilno upravo v Celovcu protestno pismo. V njem zahteva pojasnilo k dogodku v Železni Kapli, katerega žrtev je postala koroška Slovenka Amalija Oraže.

Iz vsebine tega pisma objavljamo: Dne 9. t. m. je bila ob 22. uri na cesti v Železni Kapli ustreljena Amalija Oraže iz Lobnika. Ustrelil jo je angleški vojak, pripadnik britanske zasedbene posadke v omenjenem kraju.

Amalija Oraže je umrla naslednjega dne ob 4. zjutraj na posledicah ran, izkrvavljenja in nezadostne zdravniške pomoči. Tamkajšnji organi niso poskrbeli za njen pravočasni prevoz v bolnišnico.

Ta dogodek je močno vznemiril vse slovensko protifašistično prebivalstvo. Vznemirjenje je upravičeno tembolj, ker je bila tov. Amalija Oraže funkcionarka OF in se je dve leti aktivno borila proti nemškemu fašizmu. Amalija Oraže izvira iz znane slovenske protifašistične družine, katera je pod nacizmom pretrpela težka preganjanja. Prebivalstvu je nerazumljivo to neodgovorno dejanje pripadnika zavezniške armade.

Prav tako je slovensko ljudstvo ogorčeno nad skrajno brezbriznostjo zdravnik dr. Karla Kreulitscha (ki je bil od 20. 5. 1939 vodja SA-oddelka in član NSDAP od 1. 1. 1940) in zaradi tega, ker ni bilo na razpolago nobenega prevoznega sredstva za pravočasen prevoz ranjenke v bolnišnico.

Osvobodilna fronta pričakuje, da bo Britanska civilna uprava ukrenila vse potrebno, da se ta slučaj čimprej razišče in pojasni.

deželnemu šolskemu svetu posrečilo, da je popolnoma ukinil prizadevanja slovenskih učiteljev. To se ni zgodilo samo na ta način, da najspodobnejši med njimi niso bili več upoštevani, deželni šolski svet se je posluževal tudi različnih ukrepov. Tako so med drugimi že v teku šolskega leta odpustili učitelja Pečariča iz Št. Lenarta pri sedmih studencih, onemogočili nadučitelja Kogelnika Karla v Vodičji vasi, za dalj časa razrešili službe zaslužnega nadučitelja Aichholzerja v Ločah, premestili nadučitelja Lumbarda Gabriela iz Podgorij, prav tako šolskega vodjo Krajcarja Janeza iz Vogrč v nemški del dežele, zagrozili nadučitelju Jenku Metodu iz Kotmarca vasi kakor tudi nadučitelju Korenu Janzu iz Št. Petra na Vašinjah s premestitvijo v nemški kraj in končno prisilno upokojili ravnatelja Fr. Legata.

Z 31. julijem 1946 pa je koroška deželna vlada odpustila brez odpovedi veliko število učiteljev, ki so obvladali dalj slovenski jezik. Z odpustitvijo slovenskih učiteljev in s tem, da je preprečila izdajo slovenskih učnih knjig, je koroška deželna vlada v novem šolskem letu onemogočila izvajanje novega šolskega zakona. Svojih učiteljev namreč po zaslugi Heimattiensta že od 20. leta nimamo, vse dosedajšnje slovenske knjige pa so nacistični mogotci leta 1938 in pozneje uničili. Tudi predvideni učiteljski tečaji za pouk na dvojezičnih šolah se niso izvedli, prav tako se na učiteljsku ni poučevala v zakonu predvidena metoda za tuje jezike.

Navsezadnje pa je bilo tudi nameščanje slovenskih učiteljev nepostavljeno, ker bi moral po šolski uredbi pri nastavitvah sodelovati slovenski zastopnik.

Z 8. julijem je deželni šolski svet razpisal mesta inšpektorjev za dvojezične šolske okraje, ne da bi zahteval učne usposobljenosti za pouk na dvojezičnih šolah, kakor to določa nova šolska uredba.

Protest se konča s sledečo važno ugotovitvijo:

»Šolske razmere, ki vladajo na južnem Koroškem, kričeče nasprotujejo besedilu in duhu šolske uredbe, ki jo je koroška deželna vlada odobrila s soglasnim sklepom 31. oktobra 1945.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Po naši zemlji

POGREB TOVARIŠICE TATJANE

Dne 14. avgusta 1946 ob 12. uri je bil v Železni Kapli pogreb tovarišice Amalije Oraže — Tatjane. Zastopane so bile vse občine Slovenske Koroške in kot mladinski aktivisti ji je tudi mladina vse Slovenske Koroške izkazala zadnjo čast. Ogromno število vencev in šopkov, ki so jih krasile slovenske zastave in peterokrake zvezde, so pričale o priljubljenosti tov. Tatjane in o zavesti povezanosti vseh koroških Slovencev, ki so spremljali soborko na zadnji poti. Tisočglava množica, ki je stala ob odprtem grobu, je bila podobna gibajoči se vrtni gredi najlepših barv, okrašeni s slovenskimi zastavami.

Kot prvi je spregovoril ob odprtem grobu kapelški župnik Zechner ter pozval množico, da se s tiho molitvijo oddolži spominu tov. Tatjane. Nastal je enominuten molk, s katerim je množica počastila njen spomin.

V imenu partizanov — soborcev je spregovoril podpredsednik POOF-a tov. dr. Luka Sienčnik. Ob grobu je izrekel v imenu vseh koroških Slovencev prisego, da bomo dosledno hodili Tatjanino pot, saj nam je bila zgled predanosti in požrtvovalnosti v delu za narodove pravice. Hodili bomo to pot vse dotlej, dokler ne bo tudi ta s krvjo slovenskih borcev prepojena zemlja končno svobodna. Obsodil je zadržanje kapelškega zdravnika dr. Karla Kreulitscha, registriranega nacističnega, ki je s skrivnim Tatjanine smrti, saj ni preskrbel pravočasnega prevoza ranjenke v bolnico in jo tako neodgovorno varajoče obvezal, da je izkravala na posledicah ran, ki jih je prizadejalo zavezniško orožje.

Član sekretariata POOF-a Tone Jelen je v imenu Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško izrekel tov. Tatjani zahvalo vsemu narodu za požrtvovalno borbo za ideale narodnih in socialnih pravic, ki mu je posvetila vso svojo osebnost in v končno svoje življenje.

V imenu Komunistične partije Avstrije je spregovoril član Centralnega komiteta KPOe tov. Kazianka, ki se je tovarišici Tatjani zahvalil za njeno vztrajno delo, ki ga je opravljala kot prava komunistka. Obsodil je koroške deželne oblasti, ki se obnašajo popolnoma nacistično.

(Nadaljevanje s 3. strani)

S tem je podan nov dokaz, da je koroška deželna oblast z omenjeno šolsko uredbo tudi tokrat kot vedno zasledovala samo politične cilje, nikakor pa z njo ni nameravala kolikor toliko pravično rešiti šolskega vprašanja. Slej ko prej so šole južne Koroške središče germanizacije, kakor so to bile za časa Maier-Kaibitscha, ki danes sedi kot vojni zločinec na zatožni klopi.

Slovenska prosvetna zveza najodločneje protestira proti taki šolski ureditvi; žrtve, ki so jih doprinesli Slovenci, so tako ogromne, da se igra z najosnovnejšimi življenjskimi pravicami, kot je pravica do ohranitve narodnosti, ne more niti zagovarjati niti trpeti.

Dr. Karl Newole je kot ugledna politična in javna osebnost na Koroškem 20. 11. 1945 v »Steierische Zeitung« pod naslovom »Koroška vprašanja« zapisal: »Ureditve šolskega vprašanja na Koroškem nakazuje smer« (reševanja manjšinskih vprašanj). Ni še minilo leto, ko se je pokazalo, da ta smer vodi k istim ciljem, ki nam jih je bil namenil Maier-Kaibitsch s svojim Heimatbundom in ki smo jih nazkazali v začetku: umori, smrtne obsodbe, izselitve! Zato nikdar ne smemo opustiti dosledne borbe za svoje pravice!

noma nacistično in hodijo še zdaj po poti zločincev Rainerja in Maier-Kaibitscha. Razmere, ki jih je povzročilo to zadržanje deželnih oblasti proti demokraciji, so tudi krive, da je prišlo do tega žalostnega slučaja. Na tem pokopališču je pokopanih že nad sto partizanov, ki se jim je pridružila zdaj še Tatjana. Vsi so padli v borbi za osvoboditev izpod nacističnega, socialnega, političnega in gospodarskega suženjstva.

Za velikovski okrajni odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško je spregovoril sekretar tovariš Janko Urank, ki je prikazal ogromne žrtve, ki jih je doprinesla tov. Tatjana svojemu narodu in pozval navzoče k neustrašnemu nadaljevanju dela, ki ga je ona započela in mu posvetila svoje mlado življenje do zadnjega diha.

V imenu slovenske koroške mladine se je poslovila od nje njena soborka tov. Anica Špornova — Vida. Tatjanin čut odgovornosti pred narodom jo je pobil, da je kot ena izmed prvih mladink šla v gozd, da bi z orožjem v roki branila pravice svojega teptanega naroda. In v tej borbi ji je bila blaginja naroda bolj pri srcu kot lastno življenje. Zaključila je svoj govor z obljubo: »Mladina vse Slovenske Koroške bo hodila tvojo pot, tovarišica«

Mladina poziva na udarniško delo

Večkrat smo že slišali o številnih uspehih, ki jih ima mladina svobodne Jugoslavije predvsem pri obnovi. Že samo uspehi, ki so jih objavili na kongresu mladine Jugoslavije v maju, nam dajo jasno sliko o požrtvovalnosti in neuklonljivi volji mladine jugoslovanskih narodov: Mladina hoče postati nosilec delovnega poleta.

Tudi mi, antifašistična mladina na Slovenskem Koroškem, se v polni meri zavedamo nalog, ki jih ima danes demokratična mladina sveta. Globoko nas je presunil delovni polet mladine Jugoslavije, njena požrtvovalnost in volja do dela. Tudi mi smo pripravljeni na žrtve, toda nam danes niso dane možnosti, da bi lahko pomagali ustvarjati. Nismo še svobodni, zato tudi naše žrtve ne morejo biti te vrste kakor žrtve mladine Jugoslavije in drugih res demokratičnih držav. Pri nas so po vseh uradih, šolah in na drugih mestih še nacisti. — kljub temu, da je bila nacistična Nemčija že več kot pred letom dni uničena. Ti kratič jo pravico nam, antifašistom, in jih delijo domačim in tujim fašistom. Vsakemu mora biti jasno, da antifašistična mladina ne more delati za fašiste, ki so nam v vojni prizadejali toliko gorja.

VETRINJ

Že v maju 1945. leta so se naselili na vetrinskem polju fašistični begunci, ki so bežali iz svoje domovine v strahu pred pravično sodbo jugoslovanskih narodov.

Nekatera naša polja, ki so bila že vsa obdelana, so dobesedno uničili s svojimi vozovi, konji, šotori in drugo navlakom. Za opomine in prošnje naših kmetov se niso zmenili. Nasprotno, večkrat se je celo pripetilo, da so fašisti surovo pretepli kmeta ali delavca, ki je hotel zavarovati pred uničenjem svojo, s trudom obdelano zemljo. Končno se je le pričelo prazniti fašistično taborišče. Upali smo, da bomo rešeni te nadloge. Toda nastopili so še hujši časi. Noč za nočjo so se dogajali vlomi, tatvine in nasilstva. V noči od 30. na 31. julija so fašistični tolovaji zopet vdrli v neko hišo pod

Tatjana, po poti, ki je težka in trnova, a pravična in vodi do osvoboditve naše ljubljene zemlje, po kateri nas je do zadnjega diha vodila tvoja zgledna požrtvovalnost. Če treba, bomo prezirali tudi smrt, da bomo vredni hodili tvojo pot!

Vivodov oče — Franc Boltežar iz Lobnika — se je v toplih besedah poslovlil od svoje nečakinje Malči — Tatjane. Prikazal je njeno življenje, ki je bilo polno poštenja in velike ljubezni do lastnega naroda in ki je služilo samo enem velikemu cilju — svobodi. »Vedite, da svobode, za katero se je vse svoje življenje borila Malka, ne bodo uživali samo tisti, ki so ji v borbi proti tiraniji pomagali, ampak tudi tisti, ki jo še celo danes, ko leži mrtva na oltarju domovine, obrekujejo... Težko sem prizadet z Malkino smrtjo, a najtežje mi je to, da je padla od kroglj onih zaveznikov, ki jih je Malka v času oborožene borbe kljub nevarnosti za lastno življenje tako neosebno reševala.«

Nato se je poslovila še tov. Rezi Dobajc v imenu avstrijskih žena, katerim je bila zgled aktivne in zavestne borke.

Avstrijskim oblastem se je zdelo potrebno in primerno, da so v času pogreba obkolili pokopališče in s tem motili žalni akt brez vsakega čuta. Ni so smatrali za potrebno, da bi na lastno pobudo poiskali vzroke, kako je prišlo do tega tragičnega slučaja in kje so krivci za neopravičljivo dejanje, ki je povzročilo smrt mlade antifašistične borke.

Da pa bomo kljub temu doprinesli svoj delež pri ustvarjalnem delu demokratične mladine, bomo pomagali našim izseljencem pri urejanju njihovih gospodarskih poslopij, katere so jim uničili fašisti. S tem bomo tudi pokazali deželni vladi potrebe naših izseljencev, ki jih ona ne pozna, kar dokazuje njeno obnašanje nasproti njim.

Da pa ne bi ostale naše besede prazno govoričenje, smo že v nedeljo 11. avgusta izvršili prvo udarniško delo pri izseljeniški družini — Uran kar je v Hodišah. Bili smo štirje in smo skupno napravili 32 delovnih ur. Obljubili smo, da bodo vsako nedeljo prišli štirje na delo, dokler hiša, ki so jo fašisti porušili do tal, ne bo popolnoma obnovljena. Pomagati hočemo tudi vsem drugim izseljencem, ki so potrebni pomoči.

Pozivamo vso slovensko koroško mladino, da z udarniškim delom pomaga izseljencem in tako doprinese svoj delež k ustvarjalnemu delu demokratične mladine sveta.

Mladinci in mladinke,

ki so se udeležili udarniškega dela v Hodišah.

pretvezo, da so kriminalna policija, in strahovali stanovalce.

Zalostno je za razmere in demokracijo v Avstriji, da se še danes eno leto po vojaškem zločinu fašizma dogajajo taki primeri. Naše prebivalstvo enotno in odločno zahteva dokončno odstranjenje fašističnih zločincev iz naše dežele!

PLIBERK

Lansko jesen nas je razveselila novica, da dobimo v Pliberk slovenskega zdravnika, domačina. Dr. Markic se je s svojim znanjem tudi takoj uveljavil v mestu in vseh okolici. Vsi so ga klicali in želeli njegove zdravniške pomoči. Njegov prednik dr. Fritzer je bil namreč odstavljen in obsojen zaradi nacizma na dve leti zapora. Pred nekaj tedni pa se je dr. Fritzer vrnil iz zapora in proti zagotovilom oblasti, da ne pride več v Pliberk, je sedel na

svoj zdravniški stolček in izpodrinil zdravnika Slovence, ki danes 1946 v svoji ožji domovini ne dobi od občine potrebnih prostorov za stanovanje in ordinacijo. To imenujejo enakopravnost.

ŠT. JANŽ — PODSINJA VAS

Dne 21. julija je bil občni zbor tukajšnjega prosvetnega društva, ki je bil zelo dobro obiskan. Pokazal je živo potrebo po poživitvi naše prosvete, ki je v našem kraju v dobi pred prvo svetovno vojno pa tudi v letih 1920 do 1934 dosegla zelo lepo višino. Društvo je imelo bogato knjižnico z nad 600 knjigami, lepo igralsko garderobo in druge odrske potrebščine. Toda v dobi nacističnega nasilstva je tedanji krajevni vodja Schnitzer zaplenil in odpeljal vse knjige ter celotno garderobo. Po teh udarcih smo sedaj zopet pričeli s kulturnim delom. Novi odbor je porok, da bomo prosveto lahko zopet dvignili. Naj bo naša »Svoboda« — kot se je društvo preimenovalo — zares šola za kulturno vzgojo naše mladine, ki je v dobi nacizma kulturno osirotela in zapadla duševni brezbriznosti.

Starše opozarjamo, naj pošiljajo svojo mladino k društvenemu delu, da se bo s tem navzela ljubezni do domovine, do svoje rodne grude in se tudi naučila spoštovati svoje starše.

Mladina, ti pa se vneto oprimi svojega društva, ki ti v petju, igranju, predavanjih in knjigah nudi bogato duševno hrano. Združite se, mladinci in mladinke, v svojem društvu kot je klen obroč edinosti in sloge. Naj ne bo med vami prepira ali medsebojnega preziranja, temveč naj vlada bratska ljubezen. Mladina, tvoje geslo naj bo: »V.Svobodi« združeni kot en sam moč hočemo služiti svojemu narodu in zanj doprinesiti vsako žrtev, da si v nezlomljivi edinosti priborimo končno svobodo za ves naš narod.« Fl.

LOČE NAD BAŠKIM JEZEROM

V nedeljo 11. t. m. smo imeli informacijski sestanek, na katerem nam je tovariš Warum Franci iz Pečnice pojasnjeval razvoj svetovnih političnih dogodkov. Njegovim izvajanjem smo vsi navdušeno sledili in smo zapustili dvorano nad vse zadovoljni.

Omeniti moramo tudi, da je mladina v Ločah nad vse živahna. Že v letošnji pomladi so nastopili z dvema igrama, sedaj se pa vadijo za tretjo. Pa tudi drugi kraji Slovenske Koroške niso pozabili na nas. Tako je gostovala pri nas z igro mladina iz St. Jakobu in iz Maloš. Na vse prireditve prihajajo mladi in stari iz bližnje okolice in so zelo navdušeni nad nadebudno mladino, ki s svojim delom kaže, da se zaveda odločilne dobe, ki je na počila za dosego naših stoletnih pravic. Mila.

PODKLOŠTER

Poročati vam moramo, kako smo bili otročji, ko smo po odhodu župnika rajhovca upali, da je vsaj na enem mestu še kaj pravice za nas. Namesto da bi se na tistem mestu upoštevali tisti, ki hodijo v cerkev, so upoštevani le tisti, ki cerkve ne vidijo znotraj, ki pa se dobro zavedajo, koliko jim cerkev lahko pomaga pri raznarodovanju. Tako smo dobili za rajhovcem drugega rajhovca, ki je v sosedni vasi pokazal, da se razume na ponemčevanje. Mogoče smo prišli iz dežja pod kap. Da to ni slučajno, vidimo na Vratih, kjer imajo tudi rajhovca za župnika in domačini-Slovenci ne slišijo od njega materine besede. Tolaži nas stari pregovor: Čez sedem let vse prav pride — pa morda še prej.

BRDO PRI ŠMOHORJU

V soboto 9. avgusta smo pokopali Franca Thurnerja, posestnika, očeta devetih otrok. Čez dva meseca je trpel na vnetju srednjega ušesa, ki se je razširilo po vsej glavi. Niti operacije mu niso mogle več pomagati. Težko prizadeti ženi in otrokom — najmlajši je star komaj 3 leta — izražamo iskreno sožalje.

Kmečki dan v Podjuni

»Kmečki dan« s tekmo koscev bo v nedeljo 25. avgusta ob 16. uri v Šmihelu nad Pliberkom pri Sercerju. Po končani tekmi bo prosta zabava.

Naša pot na počitnice . . .

Končala se je šola in tako zaželele počitnice so nastopile. Zadovoljen se je vsak s svojim spričevalom napotil proti domu. Tako smo nastopili pot tudi mi, slovenski koroški študentje, ki smo uživali gostoljubnost naših slovenskih bratov tam onstran Karavank.

Vrnili smo se po poteh, po katerih smo odšli v Jugoslavijo. To smo storili po nasvetu britanskega konzulata v Ljubljani. S težkimi nahrbtniki na ramenih smo korakali čez Karavanke, 2. julija prekoračili mejo in srečno dospeli po znanih in neznanih poteh na svoje domove. Naslednji dan smo se javili na domači občini, nakar so nas aretirale angleške in avstrijske oblasti. Zopet smo se seznanili s poveljnikom šentjakobske orožniške postaje, ki ga je časopis »Volkswille« že večkrat označil kot človeka, ki se še vedno ni otrese navad preteklega doba. Zaprlji so nas v celico in nas pričeli zasliševati.

Med drugim so vpraševali, zakaj smo šli študirat v Jugoslavijo. Sleherni koroški rojak prav dobro pozna zgodovino teptanih pravic našega naroda na Koroškem, vsakomur so dobro znane neštete obljube, ki niso bile nikoli izpolnjene.

Tudi nam kot najmlajšemu rodu ni bilo mogoče obiskovati slovenske šole in se izobraževati v materinem jeziku na Koroškem, zato smo odšli v Jugoslavijo. Tam se nam je izpolnila naša najbolj vroča želja, da bi končno enkrat spoznali svoj materni jezik, njegovo lepoto, bogastvo leposlovja in vse velike graditelje svoje materinščine. Zaradi neizprosne germanizacije, ki smo je bili na tem delu Slovenije deležni v vsej zgodovini, dosedaj nismo imeli te možnosti.

Hodili smo vsa leta v nemške šole, kjer so nam načrtno onemogočali, da bi se mogli izobraziti v lastnem jeziku. Na šolah so nas gledali kot manjvredne ljudi in nas imenovali »vindišarje«. Bili smo siti vsega tega zatiranja in zaničevanja, ki so nam ga prizadejali sovražniki Slovencev, zato smo se zbrali in napravili na oblasti prošnjo, naj bi nam omogočila študij v republiki Sloveniji. Naša prošnja pa žal ni bila uslišana, kakor doslej v vsej zgodovini še nobena. Odšli smo na svojo roko čez mejo, kjer so nas čakale slovenske šole. Da navedem še en raz-

log: naš tovariš iz Železne Kaple se je hotel vpisati na graško univerzo, pa so mu zvesti svoji tradiciji povedali, da tam za Slovence ni prostora.

Razen tega smo opazili po šolah popolnoma pomanjkljivo čiščenje nacistov in smo podvomili, da bi se mi kot pripadniki zmagovitega naroda, ki se je boril v prvih vrstah proti fašizmu in ki je doprinesel tudi na ozemlju Avstrije največ žrtev v borbi proti nacizmu, mogli v teh šolah vzgajati v zares demokratičnem in antifašističnem duhu.

Mislimo, da nam bo to potrdil vsak pravi demokrat in antifašist.

Po zasliševanju so nas odpeljali v Borovlje v »karanteno«. Seveda je bila »karantena« običajna jetniška celica. Kakor je bila pesem poziv na boj partizanov in tolažba naših izseljencev, tako nas je sedaj spodbujala naša pesem v zaporu — karanteni.

V odgovor na naše petje smo začuli iz pritličja glasove raznih pritepencev, ki so vzklikali »fuj čušen« in s tem izdajali svoje politično poreklo. Skozi okna celice smo videli prihajati svoje ce in tovariše, ki so nas hoteli obiskati, toda v jetnišnico niso puščali nikogar. Na tem mestu se moramo zahvaliti tovarišem — boroveljskim mladincem, ki so nam poslali hrane. Štirinajst dni v Borovljah je kmalu minilo, naša nadaljnja pot je vodila v celovško deželno jetnišnico. Tu nas je posebno presenetilo obnašanje vsega osebja, čuvajev, uradnikov sodišča in vseh, s katerimi smo prišli v stik. Vsi so nas gledali z veliko mržnjo in nas imenovali »Tito-Komissaren, Tito-Banditen«. Kako naj ti ljudje vzpostavijo dobre odnose s svojimi slovenskimi sosedi in z vsem demokratičnim svetom? Potemtakem se ni čuditi, da je v Avstriji lakota. Še bolj pa smo bili presenečeni nad tem, da so nas, slovenske mladince — antifašiste, zaprli med največje naciste — nosilce »krvnega reda« ali »Blutordenträger«, kjer si moral poslušati njihove zaostale nazore iz dneva v dan. Marsikateri med njimi še vedno živi v prepričanju, da bodo nacisti v treh mesecih zopet na krmilu, češ da se bodo prav zaradi njih spopadli med seboj veliki narodi! Svoje želje gradijo ti izvrški človeštva na bolni domišljiji, da bo fa-

šizem kmalu spet prišel na oblast in da bodo potem gospodarji sveta. Ta prazna govoričenja smo morali poslušati vse dni. Pri tem smo opazili nepoboljšljivost in še večjo duševno revščino teh krvnikov človeštva, ki jim upade pogum, čim se spomnijo na nemajno stališče, ki ga ima do vprašanja »denacifikacije« naša velika zaveznica Sovjetska zveza. Vendar moram dodati, da je njihov zapor kot dan in noč z jetništvom, ki so ga trpeli naši antifašisti v nacističnih taboriščih in zaporih. Ti zajedanci dobivajo od doma zadosti hrane in paketov z vsem potrebnim.

Še več kakor po zaporih je nacistov vseh kategorij, od registriranih do ne-registriranih, ki sede po uradih in ki so tudi v glavnem povzročili tak način ravnanja z nami. Ni torej čudno, če je medzavezniška komisija nezadovoljna s čiščenjem nacizma v Avstriji.

Oton Župančič:

Tja bomo našli pot..

V globoki rupi v zimskem spanju
gadje se premetavajo, v gost klopčič zviti.
Mirujte, misli! Skoro že pomlad je,
čas bo; vendar me strah je vas buditi.

To srce vstvarjeno je za ljubezen,
a vdano sprejme, kar mu čas osmeri;
sedaj v sovraštvu hip ga kliče jezen;
le malo naj počije v lepi veri:

da je človeštvo vse ena družina,
da vse narode en sam up preveva;
da blagoslovljena mi domovina
v svobodi dela, sanja in prepeva;

da je na tleh nasilja in napuha
objest; laž, rop, krivica in prevara
na brzdi; da pravica ni več gluha,
poštenje po temnicah se ne stara;

da ni poniglavost povsod na vrhu,
da se ne more klanjati ji čednost;
da je malik trinoštva, znotraj trhel,
na zunaj zgubil ves blesket, vso vrednost;

da zaman sprevedi in parade,
strojnice, tanki, puške, bajoneti;
da ljudstvo hladno gleda te navade
in se ne da na puhla gesla vjeti,

ker ve: Moskva sred kopnega
prostranstva široko razprostira čvrste roke,
zavedna sebe in svojega poslanstva
na krilu zbira vseh plemen otroke.

Po 18 dneh smo bili izpuščeni. Vse sili smo se vrnili domov. Naše bivanja v zaporih, naši novi stiki z oblastmi in z varnostnimi organi pa nas zelo resno opominjajo na gnolobo, ki še vedno vlada v tej deželi. Ponovno smo spoznali, da se je tam, kjer bi najmanj smel živeti duh Maier-Kaibitscha, na široko razbohotil osat prikrita nacizma in velikonemške miselnosti. Mislim, da se bodo strinjali z nami vsi rojaki, pa tudi vsi resnični avstrijski antifašisti, če pravimo: Dokler bodo antifašiste zapirali brez pravega vzroka skupaj s fašističnimi zločinci, dokler bo sožitje dveh narodov na Koroškem samo uradna fraza za zunanji svet in dokler bo gospod Maier-Kaibitsch posedal s svojimi pajdaši neobsojen po več ali manj udobnih preiskovalnih zaporih, tako dolgo bo demokracija v Avstriji samo prazna beseda brez vsebine.

J. Š.

Najbornejše, ki svojo so besedo
na pol zgrešili, komaj še jecljali
narečje temno, brati abecedo
uči v jeziku dednem. Srečni mali,

ki se jim bliska skoz oči poševne,
svetloba mlada, znotraj jim prižgana,
in se oglašja iz duše jim odmevne
puškina pesem, prav jim zaigrana!

O mati novega rodu! V vrtežno
nam dobo točiš srčno kri in mleko.
Tako toplo mi v prsih je in nežno;
lej belo brezo za krvavo reko!

Prisojno, razcveteno lej pobočje!
Tam naša ladja si pristana išče;
našla je v vedrega duha območje,
v pastirja Kostje radostno torišče.

ki pod stopinjami mu zemlja poje,
ko da z nogami strune bi prebiral,
poplesujoč na čelu črede svoje,
in če bo treba, bo smehljalje umiral,

Je dan? Je noč? Je mesečina mila
preko višin in polnočnih prepadov
tišino in utešenje razlila,
da v prsih se ne gane gnezdo gadov?

»Tja bomo našli pot...« Pred sto jo
leti
je pevec, videc veliki, zagledal,
o, da bi hotel danes nam zapeti!
Pa ni mu treba: vse nam je povedal,

KOROŠKA V BORBI

Tam onkraj Drave...

Zbrali smo se sami smeli in krepki fantje. Ta je bil doma iz Pliberka, oni iz Roža, tretji celo iz Zile. Vse pa je prevečala zavest, da hočejo vreči s sebe tiranijo hitlerjevskega jarma, ki jih je stiskala že od dvajsetega leta.

Za komandirja so izbrali tov. Boja. Ta je bil širokopleč in odločen kmečki fant. Že dve leti je bil junaški osvobodilni borec in si je pridobil mnogo izkušenj.

»Tam onkraj Dravce, tam že od nekdaj žive naši ljudje, tja bomo šli in jih vzdramili. Da se bo zopet razlegala slovenska pesem, da bo zažive la slovenska beseda, da bo koroški fant spet svobodno klical svojo dečavo, da bo delavec in kmet zadihal lepše življenje in da bo iz Korošcev padla mora hitlerijanskega in gestapovskega biča...!« Tako so čutili vsi in se niso bali mrzlih valov deroče Drave, ne zahrbtnih gestapovskih in policijskih svinčenk, ne nočnih maršev in lakote. In šli so čez Dravo...

Prestrašeno so jih gledali kmetje, ko so se oglašali pri njih.

»Oče, saj smo Slovenci in Hitlerja hočemo vreči!« so govorili ljudem. Komisar Polde jim je pravil, kako propada Hitlerjeva armada, kako je na frontah. Ljudje so strmeli in počasi začeli verjeti.

»Pa so nam razlagali Parteigenossen, da so že uničili sovražnika in da s nemške čete le pomikajo nazaj na

pravične meje svojega rajha!« so spočetka ugovarjali ljudje. Kajti glas Svo bodne Jugoslavije, londonskega in moskovskega radia je le malo prodrlo čez Dravo, zastraženo s patrolami, motornimi čolni in izvidniškimi letali. In kraj Drave je bila Landwache, žandarmerija, »Parteigenossen«, Gestapo in drugega nič. Ničesar drugega, niti najmanjšega glasu osvobodilne borbe, kvečjemu daljen in boleč spomin na koroške borbe pred plebiscitom.

Komandir Boj pa jim je pravil o Titovi armadi, o borbah po vsem Balkanu, prav tja do koroške Drave.

Ljudje so strmeli, ponekod jih objemali in jim nosili jedi.

»O, saj smo Slovenci!« so se pridušali očanci. Samo ti kljukasti hudiči so nam izpili skoro vso slovensko kri!

Tako se je dramil počasi kot kralj Matjaž uporni in po svobodi hrepečeči duh Slovencev onkraj Drave. Naši fantje pa so hodili neumorno od hiše do hiše, od kmeta ob Dravi do poslednjega drvarja tam na Svinjski planini. In prihajali so k ljudem kot ptice lastavice, ki naznanjajo pomlad. To je bilo pred meseci...

Danes pa pojejo mašince in grme minometi onkraj Drave. Butasti Švabi pa vozijo mrličev v dolino. Ne gre jim v glavo, da se je našel nekdo in vdrl v rajh, v njihovo svetišče. Saj koroški fantje onkraj Drave si lahko štejejo v čast, da izmed vseh evropskih

partizanov bijejo osvobodilni boj najagloblje v rajhu.

Komandirju Boju pa se vedno javljajo novi tovariši. Pa tudi čez Dravo prihajajo. Boj sam pa vdira v ruske in poljske »lagerje« in osvobaja slovenske tovariše.

Ob cestah od Djekš do Velikovca in tja do Grebinja, od Šmarjete do Volšperka in še dalje leže požgani telefonski drogovi. Na vrhu Svinjske planine žalostno strme v zrak požgani ostanki protiletalskega opazovalnega stolpa. Drugje spet zleti vlak v zrak ali v prepad. Po cesti med Volšper-

In šli so čez Dravo...

kom in Štajersko peljejo štirje avtomobili polni municije in orožja. Že je užgal komandir Boj s svojimi po njih. Dvajset mrtvih policajev je obležalo, nad 30 na jih je bilo ranjenih. Boj pa veselo meče zaboje z avtomobilov. Nato zaplemene z visokim plamenom. Nemci so besni. Iz Celovca privlečejo policijo in SS-ovce. Z mitraljezi in minometi. Boj pa jih počaka v zasedi in užge po njih, da jih je takoj minilo veselje preganjati »bandite«.

In zopet drugič. Dve sto petdeset metrov dolgo zasedo jim je pripravil komandir Boj. Proti jutru se je nalezelo vanjo 200 landvahovcev, SS-ovcev in policajev. Boj jih je pozdravil z brzim ognjem iz vsega orožja, kar ga premorejo njegovi fantje. Takoj jih je obležalo precej. Nato pa so jurili policijski. »Trmoglavci! Kar dajte!« je vzkliknil Boj in jih še enkrat nažgal. Tokrat jih je obležalo trideset. Potem pa se jim je Boj spretno umaknil, preden so mogli Nemci do vleči pojačanja, in se jim smejal z vrha svojih osvobojenih hribov. Boj sam ni imel pri vseh teh akcijah niti enega mrtvega ali ranjenega.

Tako in podobno se bije komandir Boj. Zdaj požge pri Šmarjeti sovražne kamione, zdaj zopet čisto na drugem koncu potolče nemško kolono. In kjer koli se ustavijo, v katero koli kočjo stopijo njegovi borci, povsod se ljudje otrešajo strahu pred izseljevanjem in še tisočev drugih groženj, s katerimi hočejo Nemci zatreti osvobodilno gibanje. In ko bo zvedel komandir Boj, da je maršal Tito proglasil, da Koroška pripada Sloveniji v združeni Jugoslaviji, bo zavrnil od veselja, saj se bo zavedal, da vsi njegovi napori niso bili zaman.

Trava na Gosposvetskem polju bo ozelenela, starinski mah bo odpadel s knežjega kamna, Vrbsko jezero bo veselo vzvalovilo in se ozrlo na svojega soseda Osojčana ter nemega osojskega meniha, zvonovi v magdalenski cerkvi bodo zadoneli bolj svečano, Podjuna, Rož in Zila pa bodo odmevale od praznovanja in »reja« koroških dežel in fantov! Kajti pod Peco bo vstal kralj Matjaž.

(Iz »Koroška v borbi« štev. 2)

AMERIŠKA SLOVENKA OB VRNITVI V DOMOVINO

Znana slovenska javna delavka Mary Celarčeva iz Waukegana (Združene države Amerike) je prva slovenska Američanka, ki je prišla obiskat Slovenijo, da spozna delo ljudskih oblasti in stremeljenje slovenskega ljudstva k boljšemu življenju. O svojih vtisih ob prihodu v domovino je napisala sledeča opazovanja:

»Moje hrepenenje, videti našo osvojen domovino, je bilo tako močno, da se nisem ustrašila napornega potovanja in klevetniške propagande naših nasprotnikov. Po 20dnevni mučni vožnji sem se izkrcala v nekem južnoitalijanskem pristanišču. Pristanišče samo je napravilo name porazen vtis. Ko sem hodila po ulicah pristaniškega mesta, katere se ne morejo več imenovati ulice, sem zdvomila, da bi iz teh ruševin še kdaj mogla vstati nova Italija. Pozneje, ko sem imela priložnost opazovati italijanski narod, so se moji dvomi izpremenili naravnost v prepričanje. Večina je popolnoma apatična, cele množice brezposelnih se zaganjajo v vsakega tujca in ima vtis, da so vsi, vse sami berači. Ko ti pa pogled obstane na izumetničenem okusu našemljenih bogatih meščank, pa se jasno zaveš prepada, ki zija med razredi. V osrčju Italije, na voznji proti moji domovini, sem radostno ostrmel nad pojavljajočimi se slikami srpa in kladiva, peterokrake zvezde in pogostimi napisi: »Evviva Stalin, evviva Tito!« Moj vtis o beračih italijanskega naroda je dobil nove, ostrejšje oblike in pravičnejšo sodbo. Vse te brezposelne množice si žele svobode, pravičnih voditeljev in kruha. Na voznji od Milana v severni Italiji in naprej proti naši meji že skoraj ni bilo poslopja, na katerem se ne bi izražala volja vsega poštenega delovnega ljudstva. Po vsej Julijski krajini sta izraz in volja ljudstva ista kakor v severni Italiji, z edino razliko, da je izražena v naši slovenski besedi, kar je bilo meni v posebno zadoščenje.

Vožnja z avtobusom se je končala v Trstu, v našem Trstu. Prvič po dolgih letih mrzle tujine sem stopila na slovensko zemljo, s krvjo posvečeno. Moja usta so ostala nema. Dolgo, dolgo so se mi vrstile v glavi slike za sliko, spomini, počenši s požigom Narodnega doma v Trstu in nato nepregledna veriga trpljenja našega teptanega, a jeklenega in nezlomljivega primorskega ljudstva — do vstajenja in osvoboditve. Z grenkobo v srcu sem se zavedala, da morajo stopati naši herojski primorski bratje ponosno z ravnani v novo borbo za ponovno osvo-

boditev in trajno svobodo. Kako brezpomembni so mi bili vsi ostali vtisi na teh tleh! Vsak tujec je bil v mojih očeh »slepec«. Četudi bi hodili ti hladni tujci z debelo obvezo na očeh, bi jim moralo biti vse tako jasno, tako otroško preprosto. — Občudovala sem te »slepce«: kako, da jim po vseh zakonih narave ne odpadejo krinke z obrazov, da bi spregledali vse ostudne laži pokvarjene, mednarodne reakcije? Bilo mi je v veliko uteho videti vse žive plamenice, ki so prižgane v srcih tržaških in primorskih borcev, katere bodo gorele do končne osvoboditve vsega teptanega in zatiranega ljudstva Julijske krajine.

Presrečna bi bila, če bi mogla deliti vse tople in svetle občutke, ki sem jih občutila ob prihodu na slovenska tla, z mnogimi rojaki, ki so tako daleč od rodne domovine in čutijo z našim ljudstvom. Kako ponosna bi bila, če bi mogla predočiti vsemu svetu tisto veliko, jasno razliko med drugimi narodi Evrope in našim narodom. Zavedam se, da pripadam temu herojskemu narodu, me navdaja s ponosom. Na voznji po Notranjskem do naše Ljubljane mi je, ob pogledu na obnovljena poslopja srce prekipevalo od radosti, oči pa so se mi neprenehoma solzile ob mislih, kako veliko gorje je bilo prizadeto našim ljudem po fašistih in nacistih. Ta naš teptani, tisočletja zatirani narod se je s pridnostjo svojih rokin in s poštenostjo v srcu že dvignil iz ruševin. Zaenkrat imam samo veliko željo, da bi svojim rojakom v tujini čimprej razgalila strupene laži o naši domovini, ki jim jih vsiljujejo plačana mednarodna reakcija in tiste podle prodane duše, ki so okrvavljale njih rok zbežale pred pravico v tujino. Že dva tedna obiskujem po deželi rojake in sorodnike svojih znancev. Vsak stik, vsak razgovor z mojim narodom mi odpira novo obzorje in bogati moje znanje. Štiri dolga leta so poskušali našim ljudem umetno izpremeniti notranjost. Veliko so naredili škode, vsaj začasno, a en sam pogled v pravi notranji obraz našega podeželja ti da zadoščenje, da je naše preprosto slovensko ljudstvo ostalo zvesto samemu sebi. Globoko spoštovanje do premnogih svetlih zgledov naj prevzame še tiste neverne Tomazhe, ki še danes radi prisluhnejo lažni propagandi in domačim Judežem v tujini.

Res svetel zgled bodi 83 letni starček M. K. z Vrhnik, ki je kljub svojim visokim letom sam vzdrževal tri otročičke, katerih očka je bil med partizani, a mati, kot delavska sužnja v

Nemčiji. Starček se je zavzel zanje, ne kot sorodnik. Človečanski čut, da se zavzame za sirote, mu je vlivljal moč, da jih je ohranil pri življenju. Ko sem omenila, da mi je znano, da je bil že pred 50 leti napreden socialist, mi je ponosno povedal, da je sedaj že dolgo komunist. Prišel mi je pripovedovati, kako krasna bo bodočnost našega naroda, kako se vse obnavlja in razvija samo za napredek in bodočnost. Ta primer požrtvovalnosti in ne-

sebičnosti naj odpre še zadnje zakrknjeno srce doma in v tujini. Bodočnost je naša. Ni mi žal za dolgo in neprijetno vožnjo, ker sem pri srečanju takih plemenitih src v domovini najbogateje nagrajena. Ob zaključku naglašam spričo stvarnih izkušenj, da si bomo Ameriko, tisto »bajno Ameriko« ustvarili tudi v novi Jugoslaviji s pridnim delom in slogu. Tujina je mrzla, zasluženih dolarjev pa se drži krvavi znoj naših delavcev. M. C.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

KMET TERENTIJ MALJCEV

Nekega januarskega dne leta 1941 je bila v okrogli sejni dvorani Kmetijskega ministrstva Sovjetske zveze redna seja sveta. Minister in njegovi namestniki ter voditelji različnih odborov, vidni predstavniki znanosti so z velikim zanimanjem poslušali predavanje. Govornik je mirno in počasi pripovedoval o svojem delu.

Napravil je vtis človeka, ki je zelo samozavesten in resen.

To je bil kmet Terentij Maljcev, upravnik zadrug, laboratorija »Prisega Leninu« v Šandriškem okrožju Kurganske oblasti. Poročal je o uspehih svojega raziskovalnega in selekcijskega (izbirnega, op. ur.) dela.

Pač ni imel vsak kmet-zadrugar te časti, da bi govoril pred svetom Zveznega ministrstva.

Svojčas je veliki ruski učenjak K. Timirjazov sanjal takole:

»Če bi imeli desetine in stotine vzorov njih njiv v vsakem okraju, bi naš kmet marsikaj vedel. Rastlina sama bi ga naučila, kaj mora storiti v vsakem posebnem primeru.«

Jasno je, da bi bila ta želja v razmerah stare Rusije neuresničljiva. Šele po mnogih letih, po zmagi Oktobrske revolucije in po zmagi zadrugne ureditve je veliki reformator I. Mičurin lahko proglasil geslo:

»Vsak kmet mora imeti kos vzornega polja«

Laboratorij, ki ga je ustanovil Maljcev v zadrugi »Prisega Leninu«, je pokazal, kako je treba organizirati vzor na polja, ki je o njih mislil Timirjazov, in izvesti delo, o katerem je govoril Mičurin.

Maljcev se je bavil s takim delom že tedaj, ko še ni bil v zadrugi. Še brati je komaj znal, pa je že z velikim zanimanjem spremljal literaturo o kmetijstvu, dopisoval z vzornimi postajami in instituti, delal nove poizkuse in se naposled prepričal, da je za takšno delo premalo imeti majhno osebno gospodarstvo.

Ko je stopil v zadrugo, je ustanovil poljedelski laboratorij. Čez nekaj let

je izšel v vseh kmetijskih listih njegov članek: »Kaj je mogoče napraviti iz 100 gramov semen.« Povedal je, kako je nabavil pšenico »cezum« za svojo zadrugo. Maljcev je tedaj dobil od instituta za gojenje rastlin v Leningradu 100 gramov semenja, da bi delal poizkuse. Maljcev je nenavadno hitro pomnožil to količino. Leta 1937 je dalo njegovo zadrugno gospodarstvo državi 8 tisoč stotov prvovrstne pšenice »cezum«. Razen tega je bilo na sto tisoč hektarov zemlje bližnjih gospodarstev posejanih s semenom te pšenice.

Maljcev zelo mnogo dela, da bi izboljšal kakovost zemlje in se trudi, da bi povsod uvedel pravičen način sejanja — kolobarjenje.

Na seji sveta Zveznega ministrstva leta 1941 je Maljcev govoril o tem, da so bile v posameznih letih na tisoče vrst rastlin v preiskavi na vzornih zadrugnih posestvih.

Maljcev je svoj laboratorij organiziral prav tako dobro, kakor so bili organizirani laboratoriji, ki so jih vodili strokovnjaki. Uspehi so se kmalu pokazali. Posebno vrsto pšenice »ljutenscens 956«, ki jo sejejo okrog Urala, je vzgojil Maljcev, vzgojil je tudi vrste krompirja »Čipeva« in »Varba«.

Maljcev se ni baval samo s praktičnimi deli. Mnogo je bral Darwina, Timirjazeva, Williamsa, Mičurina in Lisenka. Prav tako je neprenehoma bral kmetijske in filozofske časopise.

V njegovi osebni knjižnici najdeš nekaj stotin knjig.

Z letom 1934 je začel Maljcev samostojno selekcijsko delo. Med vojno je vse sile posvetil temu, da bi dosegel velik pridelek ne le v svojem zadrugnem gospodarstvu, temveč tudi na vsem južnem Uralu.

Delovno ljudstvo v Šandriškem okrožju je izvolilo Maljceva za poslanca v Vrhovni svet Sovjetske zveze.

Kmet je postal državnik. Dvignila ga je njegova sposobnost in delo.

I. H.

PRIMORCI ZA SVOJE PRAVICE

Strašne zločine in krivice so prizadejali Italijani Slovincem in Hrvatoma Julijske krajine vse od leta 1918. Globoka pregraja zločinov in nasilij je delila italijanski na eni in slovenski in hrvatski narod na drugi strani. Zato je poleg zmage nad fašizmom in priborjene svobode ena največjih pridobitev narodno osvobodilne borbe italijansko-slovensko bratstvo. Že v prvih letih druge svetovne vojne so se redki italijanski posamezniki odločili za borbo proti fašizmu in stopili med slovenske in hrvatske borce, ki so jih bratsko sprejeli. Njihovo sodelovanje v borbi in poziv Osvobodilne fronte sta zadostovala, da se slovenski in hrvatski narod ob kapitulaciji Italije, ko je bilo na deset tisoče italijanskih vojakov razoroženih in so bežali domov, ni maščeval nad četami, ki so še malo prej požigale, morale, ropale. Še več, pomagal jim je celo na begu s hrano in obleko. Preko 200.000 vojakov je šlo tedaj skozi Julijsko krajino. Ob tej plemenitosti so se zdramile italijanske demokratične množice. Mnogo italijanskega tržaškega in tržiškega delavstva je odšlo v partizane, mnogi vojniki bežeče italijanske armade so ostali v partizanih. Začeli so se snovati italijanski bataljoni in brigade. V okviru IX. korpusa Narodnoosvobodilne vojske in Partizanskih odredov se je formirala italijanska divizija »Garibaldi Natisone«. V skupni borbi, v skupnem trpljenju, v skup-

nem prelivanju krvi se je rodilo slovensko-italijansko bratstvo. Slovensko ljudstvo po vaseh je z enako skrbjo oskrbovalo italijanske kot slovenske edinice.

Tudi mestno prebivalstvo je spregledalo in ubralo novo pot. Preko odborov OF in Delavske enotnosti je pošiljalo svoji vojski zdravila, hrano, obleko in druge potrebščine. V Trstu se je začelo najožje sodelovanje med italijanskimi in slovenskimi antifašističnimi množicami. Notranji odpor v Trstu, ki so se ga udeležili tudi Italijani, je pokrenila in vodila ves čas Komanda mesta Jugoslovanske armade, ki jo je ilegalno organiziral v Trstu IX. korpus Narodnoosvobodilne vojske in Partizanskih odredov Jugoslavije.

Že v letu 1944 je italijansko ljudstvo pošiljalo na stotine resolucij maršalu Titu in jugoslovanski skupščini. Zavedalo se je namreč globokih demokratskih sprememb v Jugoslaviji glede na enakopravnost vseh narodov in gospodarske stvarnosti, da je namreč Trst pod Italijo gospodarsko propadel ter da je gospodarsko nujno odvisen od svojega jugoslovanskega zaledja. Zato je tudi italijansko ljudstvo v teh resolucijah spontano zahtevalo priključitev Trsta in Julijske krajine k Jugoslaviji.

Danes je velika večina italijanskega ljudstva za priključitev k Jugoslaviji — in to je ponovno z manifestacijami največjega obsega dokazalo — ker se

zaveda, da mu je le v njej zagotovljen primeren gospodarski razvoj in blagostanje in da mu jugoslovanska ustava jamči spoštovanje narodnih pravic.

V teku narodno osvobodilne borbe se je v edinicah narodno osvobodilne vojske v Julijski krajini borilo 72.000 borcev (med njimi tudi žene in mladina pod 17. letom). Konec leta 1944 je bilo v Julijski krajini 30.000 borcev. 15.000 borcev, doma iz Julijske krajine, pa se je borilo v vrstah Jugoslovanske armade v Jugoslaviji.

V tej borbi se je prav za prav borila vsa Julijska krajina, kajti njeno prebivalstvo je bilo stalno izpostavljeno »čistkam«, napadom, požigom vasi, odgonu prebivalstva v internacijo, streljanjem, obešanjem itd.

V teku borbe je bilo — po dosedaj zbranih podatkih — ubitih 42.000 in interniranih 95.480 oseb. Če upoštevamo, da šteje celotno prebivalstvo Julijske krajine en milijon ljudi in ima od tega samo Trst 300.000 prebivalcev, je razvidno, kako ogromna je bila udeležba ljudstva Julijske krajine v borbi. Te številke so pravi plebiscit krvi za Jugoslavijo. Razen tega je bilo požganih in uničenih 19.357 zgradb, a delno poškodovanih 16.837.

Tudi sam Trst je mnogo žrtvoval. Fašistični teror je dosegel svoj višek z ustrelitvijo 72 talcev na Opčinah in z obešenjem 52 talcev v Via Chega v Trstu. V tržaški rižarni so Nemci sežgali okrog 3000 antifašistov iz vse Julijske krajine.

Vse te ogromne žrtve na strani zaveznikov je ljudstvo Julijske krajine

doprineslo v veri in z zaupanjem, da se bori za priključitev k Jugoslaviji, to je za svojo resnično osvoboditev in srečno bodočnost.

Julijsko krajino je osvobodila IV. armija Jugoslovanske armade.

Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko Primorje in Trst je s tem podal Medzavezniški komisiji pregled najvažnejših etnografskih, ekonomskih in moralnih razlogov za priključitev Julijske krajine in Trsta k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Za nazornejši prikaz prilaga dve mapi, v katerih so zbrani dokumenti h gornjim razlogom.

Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor iznaša v imenu ljudstva Slovenskega Primorja in Trsta, ki ga predstavlja, zahtevo, da se Julijska krajina in Trst priključita k FLR Jugoslaviji v obsegu in na način, kot je to predlagala jugoslovanska vlada na konferenci zunanjih ministrov v Londonu.

Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor ima polno zaupanje v Medzavezniško komisijo narodov Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Francije, ki se je na njih strani ljudstvo Julijske krajine tako odločno in požrtvovalno borilo. Zaupanje namreč, da se bo po temeljiti, nepristranski presoji vseh razlogov strinjala v svojem mišljenju z voljo ljudstva Julijske krajine in Trsta in stavila zunanjim ministrom zavezniških držav svoj predlog:

Vsa Julijska krajina naj se priključi Jugoslaviji!

GOSPODARSTVO

Kako sejemo rž, da ji zima čim manj škoduje

Brez dvoma spada rž med najvažnejše žitarice na Slovenskem Koroškem. Kljub skrbi, ki jo polaga naš kmet na uspevanje rži, se pogosto dogaja, da nam jo deloma ali v celoti vzame zima. Da preprečimo škodo, ki jo lahko povzroči zima, moramo upoštevati že pri setvi nekatere okoliščine. Vedeti moramo, da zahteva rž do bro vlečano in ne preveč rahlo zemljo. Zato je potrebno, da za rž orjemo in da damo morebitni gnoj že 3 do 4 tedne pred setvijo, tako da se zemlja do setve še dovolj vsede.

Ker pa tako zgodnje oranje iz gospodarskih razlogov ni vedno mogoče, moramo v primeru, da smo orali tik pred setvijo, doseči primerno strnjnost zemlje na ta način, da pred setvijo temeljito valjamo. Valjanje sicer ne more nadomestiti naravnega vlečanja zemlje, vendar je vseeno bolje kot pa setev v svežo zorano rahlo zemljo. Če ni namreč zemlja pred setvijo dovolj strnjena, se prst v jeseni oziroma pozimi napije preveč vode, kar povzroča zaradi menjajočega se zmrzovanja in taljenja drobljenje podzemskih rastlinskih delov in rastlina zamre. »Rrž je vzela zima,« pravimo. Priporočila se, da zemlje sploh ne preorjemo, če sejemo rž v krompirišču. To pa samo v tem primeru, če rži ni treba gnojiti s hlevskim gnojem in je krompirišče že od prej dobro pognojeno. Če pa gnojimo s hlevskim gnojem, tega le plitko zaorjimo in po branju še pred setvijo valjajmo.

Tudi pregosta setev lahko povzroči, da nam rž ne uspeva. Sicer so dejali stari kmetje, ko so sejali: »Eno pest za zimo, eno pest za miši in eno za me,« vendar poleg tega, da je v današnjih dneh škoda vsakega zrna, povzroča tudi pregosta setev pretanke bilke ali stebila. Da je tako tanko mlado žito slabotnejše in za zimo občutljivejše, je naravno.

Močnejšo rast in močnejše vkoreninjenje, ki povzročata večjo odpornost proti zimi, dosežemo tudi s primernim gojenjem z umetnimi gnojili. (300 do 500 kg/superfosfata ali Tomaževa žlindre in 200 do 300 kg kalijeve soli na 1 ha). Vendar umetna gnojila za sedaj še niso dosegljiva. Majhne količine, ki so jih prejeli posamezni gospodarji, so namenjene predvsem za zelenjavo.

Da moramo sejati rž primerno zgodaj, sledi že iz tega, da se rž obrašča samo jeseni, medtem ko se ozimna pšenica obrašča in zgoščuje tudi spomladi. Zato lahko sejemo pšenico pozneje. Za dobro prezimljenje in za do-

sego močnejše rži je dalje važno, da ne sejemo pregloboko. V splošnem rž ne smemo sejati globlje kot 2 cm in zato pravi tudi star pregovor: »Rž pri setvi glej v nebo«. Preden se namreč pripravi rastlina za nadaljnjo nadzemsko rast, ustvarja dvojne vrste korenin. Prve klične koreninice poženjo iz zrna navzdol takoj, istočasno požene iz zrna navzgor (in sicer še v zemlji) tudi stebeljce, ki ustvari ob prihodu iz zemlje ob prvem kolencu venčne korenine, ki so stalne in ki prevzamejo prehrano rastline, dočim klične koreninice s podzemskim stebelcem zamrejo. Čim globlje torej pride zrnje v zemljo, tem daljše mora zrasti podzemsko stebeljce, tem več redilnih snovi iz zrna se izrabi za tvorbo podzemskega stebelca in tem manj snovi ostane za ustvaritev stal-

Bliža se ajdova paša. Čebele moramo pripraviti za ajdovo pašo tako, da bomo v ajdo postavili močne družine, ki so v redu zaradi matice. Ajda med izdatno le v dopoldanskih urah, pa še takrat rado skrajšuje pašo neugodno vreme. Zato lahko kaj prida naberejo le krepke družine.

Med ajdovo pašo so čebele močno nagnjene k ropanju. Dolžnost čebelarja je, da skrbno prepreči začetek ropanja. Ko se je ropanje razpaslo, je čebelar tako rekoč brez moči. Potlej ne pomaga več veliko niti karbolinej, ne za piranje, ne polivanje in podobno.

NADOMESTEK ZA SLADKOR

Iz sladkorne pese napravite sladek sirup, ki popolnoma nadomešča sladkor za krmljenje čebel, na tale način: Sladkorno peso operemo v vodi in jo temeljito osnažimo, posebno glave ko-

nih venčnih korenin, tem slabotnejše se rastlina razvije. Če je podzemsko stebeljce zaradi pregloboke setve predolgo, zaradi menjajočega zmrzovanja in tavanja pozimi in v zgodnji pomladi lahko zamre še prej, preden zrastejo stalne venčne korenine. Tudi v tem primeru pravimo, da nam je vzela rž zima. Da nam lahko slabo vko-

reninjena rž ob preostrih zimskih vetrovih tudi zmrzne, je splošno znano. Hudi škodljivci rži (in tudi drugega žita) je snežna plesen. Ako opazimo na žitu sluzasto pajčevino, ki ob sončnem vremenu izgine in zapusti gola mesta, imamo opraviti s snežno plesnijo. Proti snežni plesni, kakor tudi proti drugim glivičnim boleznim (snetjavost itd.) priporočam prašenje oziroma škropljenje z abavitom ali cere-sanom. Ta sredstva dobite v svoji Kmetijski zadrugi ali v drogerijah in se izdatek prav gotovo izplača. Navodila za uporabo teh sredstev so na vsaki škatljici oziroma stekleničici s praškom.

Na splošno velja pravilo: »Kakršna setev, takšna žetev!« K.

Za čebelarje

renine. Ostrgano peso zrežemo na ribežnu ali na reporeznici na tanke zrezke, ki jih denemo v kotel ali lonec in zalijemo do polovice z vodo. V 2 do 3 urah je pesa temeljito skuhan, nato jo odcedimo skozi sito. Tropine (preostale zrezke) z batom dobro razmečkamo in zalijemo z nekoliko vroče vode. Tako dobljeno brozgo pa stisnemo v sadni ali grozdni stiskalnici in dobljeni odcedek dodamo prej odlitemu soku. Tekočino precedimo nato skozi gosto ruto iz domačega platna. Precejni sok potem tako dolgo kuhamo, dokler se popolnoma ne zgosti. Ta sok ima 50 do 60 odstotkov sladkorja, je lepo rjavkaste barve in diši po žganem sladkorju. Sirup hranimo v čistih steklenicah, ki na bodo dobro zaprte. Preostale tropine lahko zalijemo z vodo, pustimo na toplem mestu, da prevro, nato pa prekuhamo v žganje. Sveže tropine radi jedo prašiči in krave.

Boj proti mrčesu

razkuževalnim sredstvom. Na isti način uničujemo tudi žitnega žuška.

Zelo uspešno sredstvo za uničevanje škurkov je mešanica dveh delov boraksa in enega dela sladkorja. To se potrese po kotih in ob steni, kjer škurki najraje lazijo. Sladkor jih vabi, boraks pa uničuje.

Drugi način je, da v umivalno posodo nalijete starega piva, ki silno privablja škurke. Da bi mogli zlesti vanjo, naslonite nanjo ozke deščice. Ker je posoda gladka, ne bodo mogli iz posode in se bodo utopili.

Nekaj

PRAKTICNIH NASVETOV

Poljedelstvo

Žito smo poželi in po večini tudi že omlatili. Sedaj je čas, da ločimo najboljše žito za seme ter ga shranimo posebej. Tisti kmetovalci, ki so pridelali slabo žito, ki ni primerno za seme, naj takoj poskrbe za zamenjavo, da ne bodo v jeseni, ko je čas setve, ostali brez semenskega žita.

Ta mesec bomo tudi posejali prazna strnišča z rdečo deteljo (inkarnatko), če tega še nismo napravili konec meseca julija. Rdeča detelja je v sedanjih stiski za krmo dragoceno zgodnje spomladansko krmilo, ki pride posebno prav ravno v času, ko živinorejcem krme najbolj primanjkuje.

Skrajni čas je, da takoj pogledamo, če že nismo, vse nasade krompirja in paradižnika, če se ni morda kje pojavil koloradski hrošč — krompirjevec. Pregledujmo večkrat in natančno!

Sadjarstvo

Sadje že močno odpada, zato ga pobirajmo in odstranjujmo, ker je večinoma okuženo od zavijača (črva). Odpadlo sadje raznih zrelih sort lahko porabimo za napravo sadjevca za takojšnjo porabo. Ostalo sadje skuhamo in porabimo za krmljenje prašičev. Po moniliji okuženo gnilo sadje pobirajmo in zakopavajmo v zemljo ali sežigajmo.

Kjer so jablane in žlahtne hruške dobro obložene s sadjem, je priporočljivo še v mesecu avgustu izvršiti zadnje škropljenje s polodstotno bordoško brozgo. Pri prav poznih zimskih vrstah smemo vzeti k temu škropivu še dodatek 250 gramov aresina. Poletnih vrst ne škropimo več, pri jesenskih pa, če jih škropimo, ne smemo več dajati aresina. Pri tem škropljenju orosimo predvsem plodove, da jih ohranimo škrlupa in jabolčnega zavijača.

Ne pozabimo na sušenje sadja. Namesto za škodljivo žganje, uporabimo vse, kar je količjak sposobno za sušenje.

PETLETKA NA LETONSKEM

V Letonski Sovjetski Socialistični Republiki se bo proizvodnja industrijskih izdelkov do leta 1950 povečala v primeri z letom 1940 za 80 odstotkov. V narodno gospodarstvo bosta v prihodnjih petih letih vloženi dve milijardi rubljev. Obnavlja in razvija se industrija metalurgije, elektrostrojev, ladjedelništva, lahka industrija, industrija za konzerviranje rib, industrija papirja in celuloze, poljedelstvo, predvsem živinoreja in svinjereja.

Prežihov Voranc: SAMORASTNIKI

Hudabivniki so jo poslušali kot za maknjeni.

Meta jim je govorila dalje:

»Z vami je tako: vi niste kakor drugi otroci — vi ste samorastniki. Vi se niste odzibali po zibelkah, vaše zibelke so razgoni, brazde, zare, kjer vas je žgalo sonce in vas je močil dež. Ob teh zibelkah so vam popevale tututjke in prepelice, svetila vam je strela, budil vas je grom... Zato ste ko samorastniki. Sami ste se izlevili, brez goja, kot izgubljeni samorastni setev v razgonu. Kakor se samorastnik zgrabi z okolico, tako se morate tudi vi, Hudabivniki, zgrabiti z življenjem. Kjer stojite, poženite korenike. Ne dajte se teptati od drugih, ne prenašajte ponižno krivic, tudi vi ne prizadevajte nikomur, nobenemu bližnjemu kakih krivic. — Poglejte, mene so položili na marternico, ko še dobro vedela nisem, kaj je svet. Mogoče bodo polagali tudi vas. Tedaj stisnite zobe in si mislite, da ste samorastniki — da ste Hudabivniki. Zdaj, po meni, vas je devet, čez petdeset let vas bo lahko že sto čez sto let vas bo petkrat, desetkrat toliko. Potem si boste združeni lahko priborili svojo enakopravnost, svoje pravice...«

Leto za letom je Meta vlivala otrokom vero vase in jih učila spoznavati in zaničevati krivico in greh; ta vera se je v njih utrjevala, nosili so jo s seboj po podjunskega proda, po gorskih koritih, ta vera se je zraščala s tuljenjem vetrov po slemenih, z bučanjem globač, s sanjami polj, zlivala se je s šepetom jezerskih gladin, z neskončnim šumom dravskih valov.

Stari Karničnik je nekega dne nenadoma umrl. Že dolgo pred smrtjo ga je nekaj tlačilo; bil je molčeč, talovn. Ljudje so si to razlagali s tem, da ga grizejo Hudabivniki. Kar se o njegovem umiranju pripoveduje, ni vse potrjeno. Toda ljudje pravijo, in Ožbej je sam trdil, da ga je oče dal poklicati k sebi, ko je padel. Ko pa je Ožbej prišel, je bil Karničnik že na pol nezavesten. Čisto rahlo je baje še šepetal:

»Ožbej, vzemi jo...«

Potem je umiral pol ure, nato je baje spet zašepetal:

»Ožbej... Male Karnice so tvoj užitek do tvoje in Metine smrti...«

Nato se ni več zavedel in po dveh urnem, težkem umiranju je umrl.

Če je na zadnjo uro res tako rekel,

je težko dognati, toda kot sem že rekla, je sam Ožbej tako trdil, ki je bil z ostalimi otroki pri njegovi smrti. Mogoče pa je, da je Ožbej le zato tako govoril, da bi pred Meto in pred nami opral neusmiljenost in trdovratnost svojega očeta. Resnica je, da iz tega ni bilo nikoli nič; Ožbejev brat Volbenk je dobil vse posestvo z Malimi Karnicami vred. Ožbej je dobil sramotno majhno doto, od katere so pa odbili to, kar je stari Karničnik položil za prve tri Metine otroke; za ostale se Karničnik ni več brigal. Ožbej je dobil tudi pravico dosmrtnega bivanja na Karnicah, pravico do hrane pri mizi, kar pa si vse zapade, če se oženi. Torej je bil še po očetovi smrti pri vezan na Karnice.

Vendar so ljudje mislili, da se bosta Meta in Ožbej le vzela. Ožbej bi lahko s preostalo doto kupil majhno kajžo. Tako je mislila tudi Meta. Pa tudi iz tega ni bilo nič; Ožbej je po stari navadi odlagal, obljubljal in pil. Mogoče bi naposled le prišlo do tega, če bi ne bilo druge nesreče. Ožbej je nekoč spet nekaj dni pil in ko je ponoči hodil proti hudabivski kajži, je štrbunknil v Zablatniško jezero, od koder so ga drugi dan mrtvega potegnili.

Na pogreb je šla Meta s sedmimi pankerti. Gal in Gaber sta bila pri sol-datih. Na pogreb so prišle tudi vse Karnice, — prvič in zadnjič sta bili obe veji te družine skupaj. Vsa sosa-

ska je pridregnila, da bi bila priča temu prizoru. Zato je bil pogreb tak, kakršnih je malo v našem kraju. Ožbejeva smrt ni zavrnila prepada med Karničniki in med Hudabivniki; to se je pokazalo že na pogrebu. Obe družini sta bili vsaka zase, nepristopni, hladni; Karničniki so si bili svesti svoje moči in ugleda — Hudabivniki pa svojih pravic. Sedmero hudabivskih samorastnikov je obdalo svojo mater, kot bi jo očitno branili pred ostalim svetom.

Po pogrebu je mladi Karničnik ves mrzel stopil k skupini Hudabivnikov.

»Sto rajniš je ostalo za Ožbejem in pa nekaj obleke. Jaz pridenem še sam en stotak za otroke in s tem mislim, da so Karnice svojo dolžnost izpolnile. Tukaj so, po ostale stvari pa zaženite koga na Karnice, ker vam bo gotovo vse prav prišlo. Na sedmino pa pridite, če hočete.«

Samorastniki so pogledali Meto, ta je pogledala njih, nato je mirno rekla:

»Karnice naj obdržijo svoj denar, mi ne potrebujemo ničesar od njih!«

Vsi pogrebi so videli ta prizor. Mnogi so menili, da imajo Hudabivniki prav, ker so odbili tako ponižujočo ponudbo. Hudabivniki se tudi sedmine niso udeležili. Dva rodova sta se ločila za zmeraj...

Pobarali boste, kaj je bilo s Karnicami?

Katarina Špur:

DAN POJE

(Slika iz današnje Slovenije)

Nad pšeničnimi njivami poje dan starodavno pesem zorenja. Med Cvetnom, Krapjem in Banovci, nad Karbovimi in Babičevimi njivami, nad Slavičevim žitom, nad travniki, koder je suša pomorila vso travo.

Brezskrbno se oglašja iz nepožete pšenice prepelica in kliče ceno pšenice. Ob žitnih stebelcih neumorno čirlikajo murni. Iz zemlje puhti vročina. Šepetaje se nagiba klas h klasu.

Dolg, vroč julijski dan. Dan žetve.

Prišli so žnjeci. Prišli so ob zgodnjem, brezrosnem jutru, ko med njivami še ležijo sence. Ni se zasvetila zarja na vzhodu. Veter, ki nalahno pripogiba klasje, je suh in topel. Ura je tri, a že so daleč preko njiv zapele kose. Pod pokošene plaste so zdrknili srpi žanjic. Zadišalo je po svežem strnišču. Z vsake njive po svoje dehti silje; temnozeleni koruza, ki se je ovija fižol, krompir, ves v cvetju, kakor da so njive posute s tisočeriimi rumenimi svečkami...

Dan je še tih. Med žitnimi stebelci spijo še murni in prepelice, le veter se poigrava s klasjem in z listjem koruze. Kmalu pa se oglašja rahlo, rahlo med njivami, iz žita in pšenice, iz koruze in krompirja — tisoče majhnih nevidnih grl: dan se prebuja. Na vzhodu se je zasvetila zarja — takrat so kose že tope, trudni so hrbti žanjic, roke in noge so opraskane od ostrega klasja, robače pa so se že zdavnaj napele potu.

Žanjice so potegnile rute globlje na oči. Desetero rok je potrebnih, preden leži snop zložen v križu. Desetero rok od tretje ure zjutraj neutrudno kosi, pobira pokošene plaste in veže snope, jih nosi na kupe in zлага v križe.

Tako žanjemo od pamtveka. Od pamtveka s temi golimi rokami, trudnih životov, do krvi opraskanih nog. Od pamtveka nam poje dan svojo prastaro pesem — kako dozorevajo drobna zrna v pšeničnih klasih, kako se v koruznih steblih snuje plod, kako zori krompir v izsušeni zemlji, kako žejne brazde pijejo pot naših lic, kako dolgo potuje v julijskem dnevu razbeljeno sonce od jutra proti večeru, kako dobra je pogača, namazana s sirom, ko jo držiš v dlani, umazani od potu in klasja... poje nam, ko ob poldanskem počitku ležimo v senci — veter in muhe in murni, čebele in pisani čmrlji, kobilice in sto majhnih, neznanih žuželk, skritih v travi, plezajočih po dozorelih bilkah, da nabe-

rejo medu ali posrkajo zadnjo medico iz ovenelih cvetnih čaš... Vse to se zlija v eno samo, glasno melodijo, ki jo od pamtveka pojejo vroči julijski dnevi — dnevi žetve.

Dva ogromna štrka sta se dvignila s travnika in v krogih vzplavala nad njivami. Klepetanje njunih kljunov se oglašja kakor klopotec. Voda v črnih prstenih ročkah, postavljenih v senco, se je že zdavnaj segrela. Ne more pogasiti žeje. Daleč je do vodnjakov s svežo vodo. Daleč je do večera, ko bo šlo sonce na zapad in bodo preko pokošenih postati plezale večerne sence. Takrat bomo še na njivi, odpetih srajc in rokavcev, trudni in žejni, da čimprej pospravimo žetev, ali da odslužimo drago stanovanje, kolač kruha, grudo masti, moko...

Včeraj in jutri si preko naših utrujenih hrbtov podajata roke.

Dva žnjeca gresta na Slavičeve njive: oče in sin. Ne gresta peš — peljeta se na traktorju. Očetovi lasje se srebrno svetijo v opoldanskem soncu.

• ZANIMIVOSTI •

POLJEDELSTVO NA SEVERU

Sovjetsko poljedelstvo od leta do leta bolj prodira proti severu. Pričeli so celo z obdelovanjem vedno zmrznjene zemlje. Kmetom pa pomagajo znanstveniki, ki so vzgojili različne vrste zelenjave, krompirja in celo žitaric, ki so posebno pripravne za severne kraje, ker dozoriyo v kratkem tičnem poletju. Poskusna postaja »Narimskaja«, ki leži pri 60 stopinjah severne širine in kjer znaša povprečna letna temperatura le 1,5 stopinje nad ničlo, goji in razdeljuje med kmete semena severnih vrst zelenjav, pese, fižola in krompirja. Pred desetimi leti so prinesli sem zavoječek z 200 semeni »Severjanke« iz Leningrada. Sedaj so iz tega pridelali več ton odličnega arktičnega žita, s katerim so posejani obširni predeli arktične dežele. Tu so razvili tudi dvojne novih vrst žita, ki dajeta 300 centov na ha. Neka druga poskusna postaja na skrajnem severu, »Plarnaja«, je za časa vojne nudila kmetom arktičnih predelov 11 ton semen različnih letin in 2730 centov krompirja posebnih severnih vrst. Znanstveniki proučujejo posebne načine obdelovanja in učinkovitega izrabljanja severne zemlje, kjer so se doslej razprostirale puščobne tundre.

In Hudabivniki?

Hudabeli so ostali Hudabeli. Meta ni čakala posebne starosti. Umrli je pri Galu na neki žagi v globoki belanski globači. Otroci pa so se razsuli ko mravljje po lesovih, po žagah, po jamah in po hubah. Po vseh koritih in bregovih so posejani, od koder tečejo bistro vode proti Dravi. Najprej jih je bilo devet, danes pa raste že četrti rod, kmalu bo peti na vrsti, cela vojska, ki oblega, izpodjedaja, zasega Karnice...

Starkin glas je pogoltnil globok zamisljen molk. S Košatom sva obnemela pred veliko silo življenjske moči, ki je vrela iz teh posušenihi prsi. Bilo je, kakor bi bila čula globoko molitev in težko kletev, ki ni prihajala iz teh votlih, brezzobih ust pred nama, temveč iz osrčja visoke in široke obirske gore...

Košat se je prvi opogumil in pobaral:

»Mati, ali ste tudi vi Hudabivnikova? ...«

»Jaz sem hudabivška Nana ...«

Ko sva zapuščala majhno gorico karniške kajže, tega ostanka nekdanje karniške mogote, se je skozi lesa vsula tropa otrok, ki je prignala majhno čredico s paše. To je bil tretji hudabivški rod po Nani, otroci grofovškega najemnika, na pol drvarja, živče-

Sin je mlad, bil je v šoferski šoli, z mišičastimi rokami drži za volan.

V žitu so se igrali viharji, da je poleglo. Njiva je velika. Nekdaj so trije kosci drug za drugim rezali plaste, pa je trajala žetev pozno v noč. Traktor puha dim in brni. Stroj, ki ga vleče za seboj in na katerem sedi stari oče, opravlja težko delo koscev in žanjic. Lahko in urno kosi traktorjeva kosa, lahko in urno pobirajo njegove roke pokošene plaste in jih vežejo v snope. Nad Slavičovo njivo pripeva starodavni pesmi, ki jo poje vroč julijski dan, traktor pesem novega jutri. Stroj bo kosil in stroj bo nadomestil trudne žanjice, ki jim zvečer mišice na rokah trepetajo od utrujenosti, stroj dela urno in laže ko človek, stroj nas bo odrešil, tudi nas, ki obdelujemo zemljo.

Vroč julijski dan — dan žetve...

Sonce je ugasnilo in sence gredo preko postati. A še vedno se oglašajo z njiv kose. Mali zvon v farni cerkvi zvoni zdravamarijo, mrak pada na njive. A še v temi, ko gredo žnjeci v vas, dan poje. Veter suši v listju koruze, zrak se pomalem ohlaja. Na njivah samevajo križi požete pšenice. Pomalem prihaja noč in pomalem se bo iz noči porodilo jutro, ko bomo lahko porekli: Tako težko so delali naši starši in tako težko so živeli. Naša žetev pa je čisto drugačna...

BOKSIT — BOGASTVO ISTRE

Polotok Istra, ki je bil dosedaj odtrgan od prave domovine — Jugoslavije, je posebno bogat na ležiščih boksita, rudnine, iz katere izdelujejo aluminij. Kolikšno je naravno bogastvo Istre, nam pričajo številke: leta 1938 je italijanska industrija predelala 360 tisoč ton boksitove rude, od teh je odpadlo 251.000 ton na istrski boksit, kar se približuje celotni proizvodnji predvojne Jugoslavije.

PENICILIN — ZDRAVILO NOVE VRSTE

Penicilin je odkril leta 1929 profesor A. Fleming. Pri delu v svojem laboratoriju je naletel na neko plesen (penicillium), ki je zaustavila razmnoževanje mikrobov gnojenja.

Odkritje se ni uveljavilo vse do druge svetovne vojne. Tedaj so pričeli učenjaki podrobno proučevati zdravilno moč omenjene plesni in iz nje napravili novo zdravilo. Sprva so uporabljali penicilin samo za zdravljenje vojakov, sedaj pa prehaja v splošno porabo. Penicilin se je pokazal kot učinkovito zdravilo pri raznih okužbah in gnojenjih, vnetjih možganske opne (meningitis), pljučnici, vnetjih rebre mrene, pri spolnih boleznih, vnetjih kostnega mozga in sklepov, pri čirih itd. Tudi pri globokih ranah, nevarnih opeklinah in pri

odprtih zlomih uporabljajo penicilin za omejitev okuženja.

Pridobivanje penicilina je precej zamotano, a učenjaki iščejo vedno nove in popolnejše načine. V Sovjetski zvezi se je znanstvenikom posrečilo proizvajanje novega zdravila znatno poceniti in poenostaviti, tako da bo kmalu v večji meri dostopen vsem zdravstvenim ustanovam in vsem bolnikom.

Za dobro voljo

Dragotin Kette:

RIBNIČAN V PEKLU

Ribničan pride s »suho robo« v peklo.

»Preteto je gorko, drv pa gre tukaj,« si misli in zakliče: »Rešet, kuhovnic, skled ... kupite, gospodje peklenščiki!«

Ko ga vrage zagledajo, planejo nanj in ga tirajo pred Luciferja. Tam sredi pekla sedi peklenški kralj v vsem svojem veličastvu. Krog in krog pa plameni ogenj, duše ječe, vrage škripljejo z zobmi...

»Aha, sedaj si pa naš, Ribničan!« reče Lucifer, danes izjemoma dobre volje. »Ne boš je več prodajal, suhe robe, po svetu. Že vse vemo, koliko kuhalic si predrago prodal. No, pa naj ti bo. Izvoli sam kazen. To pa ti povem: ogenj mora biti zraven, da žge...«

»Gospod Lucifer! Če smem izbirati, prosim pipico in žganje...«

»Kakšen ogenj je to? Kje to kaj žge?«

»O, gospod Lucifer, saj drugače pa pipica ne gori, če ni ognja, in žganje celo notri žge.«

Lucifer se je zasmejal, rekoč: »Pa ti bodi.«

In Ribničan se je sprehajal po peklu s pipico v ustih in žganjem v rokah. Bil je dobre volje in je spravil v kratkem času vse duše v tako dobro voljo, da so skoraj pozabile na trpljenje. Da, kmalu se je vse po peklu smejalo.

Lucifer pa je zgubančil čelo in dejal: »To ne gre! Ribničan bi mi še peklo spremenil v nebesa.« In poklical je Ribničana k sebi in rekel: »Pojdi mi iz pekla in obljubi, da se nikoli več ne vrneš!«

»Kakor zaukažejo, gospod Lucifer,« je dejal Ribničan, optal svoja rešeta in odšel iz pekla.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI., Ottakringstrasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I., Fleischmarkt 3-5. Podružnica uprave »Slov. vestnik«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21-1.

Odgovorite si lahko kar sami, če pogledate okrog sebe. Jaz vam lahko povem samo tole: Mlada Karničnica je prišla sem nekje od Tinj. Bila je vajena ravnine in se na obirskih bregovih ni mogla privaditi. Slednjič je le pregovorila moža, da je Karnice prodal in kupil velik gosposki grunt v ravnini blizu celovške ceste. Karnice je kupila graščinska gospoda leta 1875.

Karnice so prve v tem kraju prišle v gosposke roke, potem pa je šlo, ko da bi se plaz udrl; v teku treh desetletij so pokupili grofovskva in razna druga gospoda veliko posestev, predvsem gorskih, lesnih posestev in ako greste danes od štajerske meje po planinah proti sončnemu zahodu do Borovelj, se vam ni treba bati, da bi morali z gosposkega stopiti na kmečko lastnino.

Karničniki, ki so stoletja obstajali na pobočjih Obirja, so doli na ravnini dogospodarili v najkrajšem času. Mlada se je rada vozila v Celovec, pravijo da je imela znanje z razno celovško gosposdo. Doma pa je šlo vse narobe in preden je minilo petnajst let, je gospodarstvo prišlo na nič. Sreča le, da je oba gospodarja skoraj hkrati rešila smrt. Ostalo je dvojce otrok, ki sta se izgubila nekje v Celovcu: pravijo, da se tam še zasledi karniško ime, toda ti potomci se pišejo zdaj: Karnitschnigg.

ga na Karnicah, pri katerem preživlja najmlajša hči Mete in Ožbeja svoje zadnje ure življenja. Starejši samorastniki pa imajo že četrte, morda že pete potomce. Ta rod še mi je zdel tak, kakor ga je opisovala starka malo poprej; zdrav, lep, samosvoj. Cesar stari Karničnik v svoji zagrizenosti ni dovolil, to se je zgodilo čez skoraj šestdeset let; hudabivški rod živi na Karnicah, ne kot lastnik, pač pa kot najemnik zemlje, kot drvar teh črnih lesov. Kot tak je edini pravi lastnik...

O tem sva razmišljala s Košatom, ko sva ležala na robu slemena, od koder se je videlo na Podjuno pod nama. Mračno obzorje poletne noči je ta pogled zmeraj bolj krčilo in kmalu je bila vsa ravnina polna edinstvene, prelepe, krasne koroške noči... Počasi se je mrak začel obešati tudi tu zgoraj po lesnatih bregovih. Najprej je napolnil gozdove same, potem je počasi zalival poseke in pdrival dnevno luč vedno više proti skalam. Tam se je najprej potuhnjeno stiskal med čeri in prepade, od koder se je že mnogo bolj črn razbohotil na vse strani in srebal sončne žarke, ki so se krčevito oprijemali sinjih vrhov, dokler jih ni vseh popil... Le Dobrač je še dalje živordeče žarel...

Mrak pa ni predolgo kraljeval. Kmalu je vzšla na vzhodu blesta lunina zarja in prečudna koprena je pokrila

deželo. Iz te prelesti so se dvigale podobne Dobrača, Pece, Svinje, Golce, ko da bi vstajale iz hladne kopeli neizmernega srebrnega tolmuna... Nebo te noči se je sklanjalo brez utripanja nad vso to prelest, kakor se more sklanjati le nebo poletne koroške noči.

Nama s Košatom se je najprej zdelo, da je noč skrivnostno tiha. Toda to je bila zmota. Kmalu sva razločila, kako so šumeli gozdovi okoli Karnic, kako je dihal Obir z enakomernim odmevom svojih večnih vetrov, kako so pljuskali odmevi dravskih valov, tolmunov, kolovratov sem gor do tega slemena, kako so pod to prečudno kopreno živela in dihala polja in vasi ob dravskih logov in dobrav. Nekaj je zazvonilo, kot bi se slišali glasovi potopljenih zvonov iz spečih jezer... Glasovi, ki so jih čez dan sprejela vase polja, glasovi žag in tovarn, ki so se čez dan nakopičili v globačah in koritih, so zdaj vriskali in zdihovali iz stisnjene, z nižin pregnane sopare.

Ali ni to dih in stok stoterih, tisočerihi Hudabivnikov, molitev in kletev, prisrge in bojna napoved vseh tistih, ki iščejo vsak svoje lastne Karnice? Da, to je bojni klic črnih kovačnic, prečnih jam, ožganih razgonov, stisnjenih zarj, zapuščanih globač in kopašč... to je bojni klic zavrženega, prekletega rodu...

(Koniec)